

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Παύλος Φ.
Μάραντος

Κώστας Ν.
Θεριανός

6ος τόμος

ΑΓΓΕΛΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟ-
ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ
Α΄ Γενικού Λυκείου
Α΄ Επαγγελματικού Λυκείου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πρόεδρος: Σωτήριος Γκλαβάς

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Παύλος Φ. Μάραντος

**Κώστας Ν. Θεριανός, Δρ. Επιστη-
μών της Αγωγής, Κοινωνιολόγος,
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης**

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

**Δρ. Χρήστος Πατσός, Σχολικός Σύμ-
βουλος Κοινωνιολόγων, Συντονι-
στής Επιτροπής Κρίσης**

**Αθανάσιος Ανδρέου, Οικονομολό-
γος, Med Οργάνωση και Διοίκηση
της Εκπαίδευσης, Διευθυντής 10ου
ΓΕΛ Λάρισας**

**Δρ. Γιώργος Μπίκος, Πολιτικός Ε-
πιστήμονας, Κοινωνιολόγος, Εκ-
παιδευτικός**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γιώτα Κωνσταντάτου, Φιλολόγος

**ΕΞΩΦΥΛΛΟ Πάυλος Φ. Μάραντος,
Κώστας Ν. Θεριανός**

**Σελιδοποίηση: Δώρος Παπαϊωαν-
νίδης, e-mail: info@eikastiko.gr**

«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ» της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΣΧΟΛΕΙΟ 21ου αιώνα)-ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΜΕ ΚΩΔ. ΟΠΣ 295450, των Αξόνων Προτεραιότητας 1, 2 και 3 – ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ του ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ», που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από Εθνικούς Πόρους (ΕΣΠΑ 2007 – 2013).

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Παύλος Φ. Μάραντος
Κώστας Ν. Θεριανός**

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ
Α' ΓΕΛ ΚΑΙ ΕΠΑ.Λ.
6ος τόμος**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟ-
ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσαρμογή:

**Αρμέντζιου Ασπασία, Μεταπτυχιακή
φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής**

Επιμέλεια:

**Τουρνά Παναγιώτα, Μεταπτυχιακή
φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής**

Επιστημονικός υπεύθυνος:

**Βασίλης Κουρμπέτης,
Σύμβουλος Α΄ του ΥΠ.Π.Ε.Θ.**

Υπεύθυνη του έργου:

**Μαρία Γελαστοπούλου,
Μ.Εδ. Ειδικής Αγωγής**

Τεχνική υποστήριξη:

**Κωνσταντίνος Γκυρτής,
Δρ. Πληροφορικής**

**Συγγραφείς Προδιαγραφών
προσαρμογής των βιβλίων για το
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτι-
κής:**

**Γιώργος Βουγιουκλίδης,
Δάσκαλος Ειδικής Αγωγής**

**Γελαστοπούλου Μαρία,
Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής**

**Γκυρτής Κωνσταντίνος,
Καθηγητής Πληροφορικής**

**Αξιολόγηση και τελικός έλεγχος
των προσαρμογών:**

**Γελαστοπούλου Μαρία,
Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής, ΙΕΠ**

**Γκυρτής Κωνσταντίνος,
Καθηγητής Πληροφορικής στη
Δ/βάθμια Εκπαίδευση**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ - ώρες: 6

10.1 Το επιχειρείν: ο επιχειρηματίας και η επιχείρηση

10.2 Η παραγωγή προϊόντων

10.2.1 Ανταγωνιστικότητα προϊόντων

10.2.2 Εξωστρέφεια των επιχειρήσεων

10.3 Η καινοτομία

10.4 Κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων

10.5 Διάκριση των επιχειρήσεων

10.5.1 Η νομική μορφή των επιχειρήσεων

10.5.2 Οι επιχειρήσεις κατά τομέα και κλάδο παραγωγής

10.6 Κοινωνικές και μεικτές επιχειρήσεις Α) Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Β) Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα – Σ.Δ.Ι.Τ.

Στόχοι, οι μαθητές/τριες να μάθουν:

- Να αποκτήσουν θετική στάση έναντι του επιχειρείν.**
- Να αποδέχονται την καινοτομία και να υιοθετούν καινοτόμες πρακτικές.**
- Να προετοιμάζονται ως πιθανοί μελλοντικοί επιχειρηματίες.**
- Να εξηγούν και να μεταδίδουν τα στοιχεία του σύγχρονου επιχειρείν.**

- Να εξηγούν τις έννοιες «ανταγωνιστικότητα» και «εξωστρέφεια».
- Να διακρίνουν τις ιδιωτικές από τις δημόσιες επιχειρήσεις.
- Να διακρίνουν τις διάφορες νομικές μορφές των επιχειρήσεων, καθώς και τις μορφές κατά τομέα και κλάδο παραγωγής.
- Να ξεχωρίζουν και να εξηγούν τις κοινωνικές και τις μεικτές επιχειρήσεις.

Βασική ορολογία

- επιχειρείν
- επιχειρηματίας
- επιχείρηση
- επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας
- επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου
- επιχειρηματικός κίνδυνος

- ανταγωνιστικότητα προϊόντων
- εξωστρέφεια επιχειρήσεων
- εμπορικό ισοζύγιο
- καινοτομία
- κατοχύρωση ευρεσιτεχνίας
- κουλτούρα καινοτομίας
- κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων
- κώδικας δεοντολογίας και επιχειρηματικής ηθικής
- εμπιστοσύνη
- νομική μορφή των επιχειρήσεων
- εμπορικές εταιρείες
- ομόρρυθμη εταιρεία
- ετερόρρυθμη εταιρεία
- εταιρεία περιορισμένης ευθύνης
- Ανώνυμη Εταιρεία
- κοινωνική οικονομία
- Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση

- Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα - Σ.Δ.Ι.Τ.
- Ελληνικό Βραβείο Επιχειρηματικότητας

10.1 Το επιχειρείν: ο επιχειρηματίας και η επιχείρηση

«Αν θέλουμε αληθινά να αλλάξουμε τον κόσμο, πρέπει να στραφούμε προς τις επιχειρήσεις. Θεωρώ δηλαδή -παρ' ότι αριστερός- ότι η κοινωνία του αύριο αποκαλύπτεται και χτίζεται μέσα από την επιχειρηματικότητα». (Ντ. Ολιβέν, μάνατζερ, συνέντευξη, περ. ΒΗΜ-Agazino, 20 Νοεμβρίου 2005).

Επιχείρηση είναι μια παραγωγική μονάδα, η οποία συνδυάζει

τους συντελεστές παραγωγής (έδαφος, εργατική δύναμη, κεφάλαιο) προκειμένου να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες με σκοπό το κέρδος.

Η επιχείρηση αποτελεί θεμελιώδη θεσμό της οικονομίας και της κοινωνίας. Η πορεία της εξαρτάται πρωτίστως από τις ικανότητες του επιχειρηματία. Επιπλέον εξαρτάται από το θεσμικό πλαίσιο (προϋποθέσεις λειτουργίας, φορολογικό σύστημα κτλ.) και από τη νοοτροπία της κοινωνίας (αποδοχή ή όχι από την κοινωνία).

Η επιχείρηση επιτελεί πολλές λειτουργίες, οι οποίες δεν είναι ανεξάρτητες, αλλά η μία επηρεάζει την άλλη. Οι λειτουργίες της επιχείρησης εξαρτώνται από το μέγε-

θός της. Στις μεγάλες επιχειρήσεις υπάρχουν πολλές και ξεχωριστές λειτουργίες, κατανεμημένες σε διαφορετικά τμήματα. Στις μικρές επιχειρήσεις όλες σχεδόν οι λειτουργίες εμφανίζονται, συνήθως, ως μία καθώς γίνονται από ελάχιστους εργαζόμενους που δεν εργάζονται σε ξεχωριστά και διακριτά τμήματα. Οι σημαντικότερες λειτουργίες μιας μεγάλης ή μεσαίας επιχείρησης είναι:

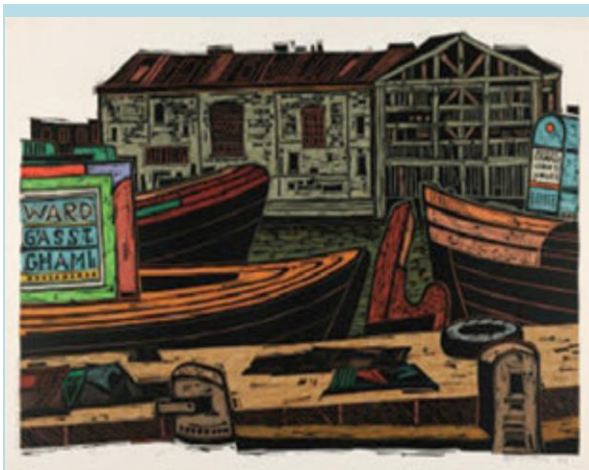
α) Παραγωγική λειτουργία. Είναι η σημαντικότερη και αναφέρεται σε όλες τις δραστηριότητες που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

β) Εμπορική λειτουργία. Περιλαμβάνει τις δραστηριότητες διάθεσης

των προϊόντων, μέχρι να φθάσουν στον τελικό καταναλωτή.

γ) Οικονομική λειτουργία. Αναφέρεται σε όλες τις δραστηριότητες σχετικά με τα οικονομικά θέματα και τις οικονομικές συναλλαγές.

δ) Λειτουργία προσωπικού. Περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες που αφορούν τη διεύθυνση του προσωπικού (προσλήψεις, τοποθετήσεις σε θέσεις, προαγωγές κτλ.).

Γ. Σικελιώτης, Εργοστάσιο στο κανάλι, Εθνική Πινακοθήκη.

Η επιχείρηση, στην καπιταλιστική οικονομία, προσφέρει πολλά όπως:

- εργασία στους εργαζόμενους**
- προϊόντα στους καταναλωτές**
- κέρδος στον επιχειρηματία**
- έσοδα (μέρισμα) στους μετόχους**
- έσοδα στο κράτος από την φορολογία Έλληνας επιχειρηματίας,**

που έχει πάει την επιχείρησή του στη Βουλγαρία, λέει για τους λόγους που οι επιχειρήσεις φεύγουν από την Ελλάδα: «Πρώτον, γιατί πήρα σε μια εβδομάδα την άδεια για να ανοίξω το εργοστάσιο. Δεύτερον, γιατί από το 1990 που δουλεύουμε εδώ δεν ξέρουμε τι θα πει επίσκεψη εφοριακού και εκβιασμοί με απόρριψη βιβλίων. Δεν ξέρουμε τι θα πει πολεοδομία και φακελάκι για

να μας εγκρίνει εγκατάσταση ή επεκτάσεις. Δεν ξέρουμε τι θα πει Νομαρχία ή Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλα εμπόδια που παρεμβάλλονται στην Ελλάδα. Τρίτον, αν σπανίως- παρουσιασθεί κάποιο πρόβλημα και ζητήσουμε ραντεβού με τον αρμόδιο υπουργό, μας δέχεται μέσα σε 48 ώρες». (Βλέπε, Νικολάου Ν., άρθρο, εφ. Το ΒΗΜΑ, 8 Ιουνίου 2003).

Αξίζει να σχολιάσουμε ότι οι λόγοι που επικαλείται ο επιχειρηματίας έχουν να κάνουν με τη λειτουργία του κράτους, την γραφειοκρατία κτλ. Δεν έχουν να κάνουν με τα χαμηλά ημερομίσθια. Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και η ανάπτυξη του κύκλου εργασιών

των επιχειρήσεων δεν μπορούν να επιτευχθούν με τη διαρκή συμπίεση των μισθών, διότι τότε δεν θα υπάρχει ζήτηση για τα προϊόντα που παράγουν οι επιχειρήσεις και η οικονομία θα μπει σε ύφεση.

Οι επιχειρήσεις μπορούν, επίσης, να διακριθούν ως εξής:

α) Επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας. Είναι επιχειρήσεις που για την παραγωγή των προϊόντων τους χρησιμοποιούν πολλούς εργαζόμενους. Η εργασία είναι φθηνή, και αυτό συμφέρει τον επιχειρηματία. Τέτοιες επιχειρήσεις είναι οι κλωστοϋφαντουργικές. Όμως, επειδή η εργασία στις ανεπτυγμένες χώρες είναι «ακριβή», γι' αυτό οι επιχειρήσεις αυτές μεταναστεύ-

ουν σε αναπτυσσόμενες χώρες, που η εργασία είναι «φθηνή». Βέβαια, αυτή η μετανάστευση δημιουργεί προβλήματα στις ανεπτυγμένες χώρες -και στη χώρα μας- διότι προκαλεί ανεργία. Πώς αντιμετωπίζεται το πρόβλημα; Πώς μπορεί μια χώρα -και η Ελλάδα- να κρατήσει τις επιχειρήσεις, αλλά και να προσελκύσει νέες χώρες να μειώσει τους μισθούς των εργαζομένων; Αυτό μπορεί να γίνει με τη δημιουργία προϋποθέσεων προσέλκυσης επιχειρήσεων όπως:

- Δημιουργία έργων υποδομής (π.χ. δρόμοι, λιμάνια, βιομηχανικές ζώνες).**
- Μείωση της φορολογίας και άλλων εισφορών (π.χ. Ι.Κ.Α.).**

- Μείωση της γραφειοκρατίας για την έναρξη και λειτουργία μιας επιχείρησης.
- Ύπαρξη άλλων υπηρεσιών (τράπεζες, ασφάλειες, υπηρεσίες διαδικτύου κτλ.).

β) Επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου. Είναι επιχειρήσεις, οι οποίες στην παραγωγή των προϊόντων τους χρησιμοποιούν σημαντικό κεφάλαιο. Στις περιπτώσεις αυτές υπάρχουν περισσότερα ή και καλύτερα μηχανήματα και λιγότεροι εξειδικευμένοι εργαζόμενοι. Τέτοιες επιχειρήσεις είναι π.χ. οι χημικές βιομηχανίες και οι επιχειρήσεις νέων τεχνολογιών.

Η Ελλάδα μπορεί να στρέψει το ενδιαφέρον της σε επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου. Τα τελευταία

χρόνια, η επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει δημιουργήσει αξιόλογο ανθρωπινό δυναμικό, το οποίο η χώρα μας πρέπει να αξιοποιήσει στην παραγωγική διαδικασία. Οι επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας, αν εκσυγχρονίσουν τα μηχανήματά τους και την όλη οργάνωση και λειτουργία τους, μπορούν να γίνουν επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου.

Το επιχειρείν εμπεριέχει την επιτυχία και την αποτυχία. Όποιος ιδρύει μια επιχείρηση αναλαμβάνει και τα οφέλη και τις ζημιές της επιχείρησης. Αμέσως, με την ίδρυσή της η επιχείρηση αναλαμβάνει υποχρεώσεις έναντι των εργαζομένων, των προμηθευτών, των πε-

λατών, του κράτους, του κοινωνικού συνόλου.

Αν η επιχείρηση επιτύχει, θα έχει κέρδη και ο επιχειρηματίας θα δρέψει τα κέρδη του. Αντίθετα, αν αποτύχει θα υποστεί τις ζημιές. Ο επιχειρηματικός κίνδυνος είναι πανταχού παρών από τη στιγμή της ίδρυσης της επιχείρησης. Αντισταθμίζεται με την ελπίδα του κέρδους. Αρκετές επιχειρήσεις, εκτός από το κέρδος, έχουν και άλλους στόχους, όπως η κυρίαρχη θέση στην αγορά, η δημόσια εικόνα, η ποιότητα των προϊόντων κτλ. Το κέρδος είναι απαραίτητο για κάθε επιχείρηση. Επιχείρηση με ζημιές δεν μπορεί να υπάρξει. Αν το ενδιαφέρον και την αγάπη για τη ζωή, το δίνει η επιθυμία να επι-

τύχουμε ή να αποκτήσουμε κάτι, τότε το επιχειρείν μπορεί να κάνει τη ζωή πιο ενδιαφέρουσα. Ο επιχειρηματίας, με κριτήριο την οικονομική του δραστηριότητα, είναι μια δημιουργική προσωπικότητα.

Αγνήνωρ Αστεριάδης, Πειραιάς, Εθνική Πινακοθήκη.

Σε μια εποχή όπου υπάρχει ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, επόμενο είναι πως το κεφάλαιο θα κινηθεί προς τις χώρες εκείνες που θα αποφέρουν περισσότερα κέρ-

δη. Έτσι, δεν είναι παράξενο που πολλές επιχειρήσεις μεταφέρονται από τις οικονομικά ανεπτυγμένες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Παράδειγμα, επιχειρήσεις από την Ευρώπη μετακινούνται προς την Ασία, από την Ελλάδα προς τα Βαλκάνια κτλ. Αυτή η διαπίστωση, όμως, είναι λάθος να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η μείωση των μισθών των εργαζομένων και η συρρίκνωση των δικαιωμάτων τους θα προσελκύσει κεφάλαια και θα φέρει την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Οικονομική ανάπτυξη δεν σημαίνει φτώχεια, χαμηλοί μισθοί, συρρίκνωση της δημοκρατίας. Το κέρδος είναι το αποτέλεσμα των εσόδων μείον τα έξοδα (το κόστος).

[Έσοδα-Έξοδα= Κέρδος]

Αν τα έσοδα είναι μικρότερα από τα έξοδα, τότε υπάρχει ζημιά.

[Έξοδα-Έσοδα= Ζημιά]

10.2 Η παραγωγή προϊόντων

10.2.1 Ανταγωνιστικότητα προϊόντων

Η επιχείρηση δεν λειτουργεί στο κενό. Επηρεάζει και επηρεάζεται από το περιβάλλον, εξωτερικό και εσωτερικό, στο οποίο λειτουργεί.

Ειδικότερα, στο εξωτερικό περιβάλλον περιλαμβάνονται:

- Κοινωνικό περιβάλλον (κοινωνικό σύστημα, συνδικαλιστικό κίνημα κτλ.).**

- **Οικονομικό περιβάλλον** (φορολογία, επιτόκια κτλ.).
- **Πολιτικό περιβάλλον** (πολιτική σταθερότητα, νομοθεσία κτλ.).
- **Πολιτισμικό περιβάλλον** (παράδοση, αξίες κτλ.).
- **Τεχνολογικό περιβάλλον** (εξοπλισμός, ποιότητα υλικών κτλ.).
- **Οικολογικό περιβάλλον** (ύπαρξη πόρων, ρύπανση κτλ.).

Στο εσωτερικό περιβάλλον περιλαμβάνονται: προμηθευτές υλικών ή υπηρεσιών, πιστωτές, χρηματοδότες και μέτοχοι, πελάτες και καταναλωτές, εργαζόμενοι και συνδικάτα, άλλες επιχειρήσεις που συνεργάζονται ή ανταγωνίζονται.

Κάθε επιχείρηση έχει να αντιμετωπίσει πολλά περιβάλλοντα, με

περιορισμούς, με ανταγωνισμούς, με αντικρουόμενα συμφέροντα κτλ. Γι' αυτό χρειάζεται να είναι αποτελεσματική, δηλαδή να επιτυγχάνει τους στόχους της (αύξηση κέρδους, διατήρηση μεριδίου στην αγορά, μείωση κόστους, εκσυγχρονισμός κτλ.). Επιπλέον, για να μπορέσει να επιβιώσει, χρειάζεται να είναι και ανταγωνιστική. Επομένως, πρώτο και κύριο μέλημα των ελληνικών επιχειρήσεων πρέπει να είναι η παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων. Προϊόντων που η ποιότητά τους και η τιμή τους θα είναι τέτοια που θα μπορεί να ανταγωνιστεί τα ομοειδή προϊόντα άλλων χωρών. Η φράση «ανταγωνιστικό προϊόν», που

σημαίνει ποιοτικό και σε καλή τιμή προϊόν, για τον αγοραστή-πελάτη, θα πρέπει να αποτελεί τον κύριο στόχο κάθε επιχείρησης.

Το ίδιο ισχύει κατ' επέκταση και για την οικονομία της χώρας που χρειάζεται να είναι αποτελεσματική και ανταγωνιστική. Δηλαδή, να έχει επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που μπορούν να ανταγωνιστούν αγαθά και υπηρεσίες από άλλες οικονομίες (άλλες χώρες).

**Ιωάννης Αλτα-
μούρας,
Καΐκι στις Σπέ-
τσες, 1877,
Εθνική Πινακο
θήκη.**

**«Εξωστρέφεια – Ανταγωνιστικότη-
τα των Επιχειρήσεων»:** Οι επεν-
δύσεις που θα ενταχθούν στον Α-
ναπτυξιακό Νόμο 4146/2013 θα λά-
βουν επιχορήγηση από **15%** έως
60%, ανάλογα με το μέγεθος της
επιχείρησης, το είδος και την πε-
ριοχή εγκατάστασης της επένδυ-
σης. Ειδικότερα στόχος του Εθνι-
κού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφο-
ράς- Ε.Σ.Π.Α. είναι:

-Η εξωστρέφεια, κυρίως, των Μικρο-μεσαίων Επιχειρήσεων, που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας, για να βελτιωθεί η παραγωγική δυνατότητα της χώρας.

-Η στροφή της παραγωγής προς κλάδους και προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση των εξαγωγών.

-Η προβολή των ελληνικών επιχειρήσεων και των προϊόντων τους στις διεθνείς αγορές.

-Η ανάπτυξη συνεργασίας ελληνικών και διεθνών επιχειρήσεων.

Καθρέφτης στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση της οικονομίας αποτελεί το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας (ει-

σαγωγές-εξαγωγές), δηλαδή πόσα προϊόντα εισάγει και πόσα προϊόντα εξάγει. Στην Ελλάδα, δυστυχώς, διαρκώς εξάγουμε λιγότερα και εισάγουμε περισσότερα. Γι' αυτό, η δημιουργία ανταγωνιστικής οικονομίας είναι μονόδρομος.

Βέβαια, υπάρχουν επιχειρήσεις που είναι αποτελεσματικές και ανταγωνιστικές. Υπάρχουν εξαιρετικές επιχειρήσεις, οι οποίες επιτυγχάνουν ασυνήθιστα αποτελέσματα με συνηθισμένους ανθρώπους.

10.2.2 Εξωστρέφεια των επιχειρήσεων

Η οικονομική ανάπτυξη των προηγούμενων δεκαετιών στηρί-

χθηκε στον δανεισμό και στα χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τα χρήματα αυτά η χώρα αύξανε την κατανάλωση, μέσω εισαγωγών, και όχι την παραγωγή της. Ο συνεχής δανεισμός οδήγησε τη χώρα στην οικονομική κρίση. Τις συνέπειες αυτής της πολιτικής τις βιώνουμε όλοι σήμερα. Γι' αυτό, η έξοδος από την κρίση μπορεί να γίνει μόνο με επενδύσεις και αύξηση της παραγωγής. Αύξηση παραγωγής σημαίνει αύξηση του εθνικού πλούτου. Έτσι, πρέπει να περιορίσουμε τις εισαγωγές και να αυξήσουμε τις εξαγωγές μας. Όμως, για να κατορθωθεί αυτό χρειάζεται να παράγουμε διεθνώς εμπορεύσιμα και ανταγωνιστικά

προϊόντα. Χρειάζεται εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.

Το Υπουργείο Ανάπτυξης με το Ε.Σ.Π.Α. εφαρμόζει το πρόγραμμα «Εξωστρέφεια –Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων», που έχει στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων, με έμφαση στην καινοτομία. Δηλαδή, τα ελληνικά προϊόντα να κατακτήσουν τις ξένες αγορές.

Επίσης, στην αύξηση των εξαγωγών μπορεί να συμβάλλουν, μεταξύ άλλων οι εξής παράγοντες:

- Τα Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.).**

- Τα χαμηλότοκα δάνεια από το τραπεζικό σύστημα.
- Η συμμετοχή ελληνικών επιχειρήσεων σε διεθνείς εκθέσεις.
- Η δραστηριοποίηση των εμπορικών ακολούθων των πρεσβειών μας.
- Ο περιορισμός των γραφειοκρατικών διαδικασιών από την πολιτεία.

Ιωάννης Αλταμούρας,
Το λιμάνι της Κοπεγχάγης,
Εθνική Πινακοθήκη.

«Ο στρατηγικός προγραμματισμός, με την έννοια της προβολής ή της προέκτασης του παρελθόντος και του παρόντος στο μέλλον, έχει 'πεθάνει' από καιρό. Οι διαρκώς επιτυχημένες επιχειρήσεις διοικούν το παρόν μέσω του μέλλοντος και όχι το μέλλον μέσω του παρόντος ή του παρελθόντος. [...] Οι επιχειρήσεις που εστιάζουν στο μέλλον είναι αυτές που δεν προσαρμόζονται στις εξελίξεις αλλά τις δημιουργούν. Συλλαμβάνουν ένα επιθυμητό μέλλον και το κάνουν να συμβεί».

(Μπουραντάς Δ., Ηγεσία, Ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2005, σελ. 47).

Χρειάζεται να αναφερθεί η περίπτωση ενός Ιάπωνα, ο οποίος

χωρίς πτυχίο ανέλαβε διευθυντής του Media Lab στο M.I.T. (Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης), διότι, σύμφωνα με το σκεπτικό της επιτροπής που τον επέλεξε, συνδύαζε «την ιαπωνική τελειομανία με την αμερικανική εφευρετικότητα». Στη σύγχρονη αγορά εργασίας εμφανίζεται στροφή από τα τυπικά (πτυχία, πιστοποιητικά κτλ.) στα ουσιαστικά προσόντα ενός εργαζόμενου (τι μπορεί να κάνει).

«Στην καινοτομία και στην εξωστρέφεια κρύβεται το μυστικό της επιτυχίας για την ελληνική οικονομία». (Βέρνερ Χόιερ, πρόεδρος Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων)

Αρωγοί στην προσπάθεια των επιχειρήσεων και της ελληνικής οι-

κονομίας για ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια είναι οι Έλληνες της διασποράς με την «Ελληνική πρωτοβουλία». Η «Ελληνική Πρωτοβουλία» είναι μια παγκόσμια, μη κερδοσκοπική οργάνωση, που έχει σκοπό να κινητοποιήσει τους Έλληνες της διασποράς και τους φιλέλληνες να επενδύσουν στο μέλλον της Ελλάδας, να βοηθήσουν, μέσω προγραμμάτων επιχειρηματικότητας, την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Για τον σκοπό αυτόν, από το 2012, έχει θεσπίσει το Ελληνικό Βραβείο Επιχειρηματικότητας. Κάθε χρόνο βραβεύονται επιχειρηματίες με τους πόρους που απαιτούνται για την υλοποίηση μιας νέας επιχει-

ρηματικής ιδέας. Η βράβευση περιλαμβάνει χρηματοδότηση, υπηρεσίες υποστήριξης και συμβουλευτική καθοδήγηση από έναν έμπειρο σύμβουλο επιχειρήσεων-μέντορα.

10.3 Η καινοτομία

Επιχειρείν σημαίνει τόλμη, φαντασία, δημιουργία. Σημαίνει επιστημονικές γνώσεις και έξυπνες ιδέες που γίνονται πράξεις. Σημαίνει μετουσίωση της αβεβαιότητας σε βεβαιότητα και δράση. Ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες όπου τα μέτρα προστασίας των εθνικών κρατών για τις επιχειρήσεις (π.χ. δασμοί εισαγόμενων προϊόντων, επιδοτήσεις, χαμηλότοκα δάνεια)

περιορίζονται, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις στρέφονται στην καινοτομία, γιατί αποτελεί παράγοντα επιτυχίας για την επιχείρηση και κινητήρια δύναμη για την οικονομία.

Για να υπάρξει καινοτομία απαιτούνται τρεις τουλάχιστον προϋποθέσεις:

- α) δημιουργία κέντρων αριστείας-καινοτομίας,**
- β) χρηματοδότηση καινοτόμων ερευνητικών δραστηριοτήτων από μεγάλες επιχειρήσεις**
- γ) ανάδειξη νέων επιχειρήσεων που διακρίνονται για την ευελιξία και την αποτελεσματικότητά τους.**

Η Ελλάδα διαθέτει το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό για να ει-

σέλθει στην ομάδα των καινοτόμων χωρών. Στην εποχή της τεχνολογίας και της νέας οικονομίας, μεγάλη σημασία έχουν οι νέες ιδέες. Ιδέες που μπορούν να μετουσιωθούν σε αγαθά και υπηρεσίες. Νέες ιδέες υπάρχουν και στις ευρεσιτεχνίες, οι οποίες προωθούν την καινοτομία και τη δημιουργία νέων προϊόντων και νέων επιχειρήσεων. Μεγάλη σημασία έχει η κατοχύρωση της ευρεσιτεχνίας με πατέντα, δηλαδή η αποκλειστική χρήση της ιδέας και η εμπορική εφαρμογή της. Πράγματι, στην εποχή μας «η κατοχύρωση μιας ιδέας έχει μεγαλύτερη σημασία από την ίδια την ιδέα».

Στο σύγχρονο οικονομικό περι-

βάλλον υπάρχει έντονος ανταγωνισμός και διαρκής ανάπτυξη της τεχνολογίας. Η εφαρμογή της καινοτομίας προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις, διότι:

- **Αυξάνει την παραγωγικότητα και την κερδοφορία τους.**
- **Αυξάνει την ευελιξία της παραγωγικής διαδικασίας.**
- **Συμβάλλει στη διατήρηση ή αύξηση του μεριδίου αγοράς.**
- **Μπορεί να δημιουργήσει νέες αγορές.**

Εάν μια επιχείρηση, θέλει να ακολουθήσει τον δρόμο της επιτυχίας θα πρέπει να δώσει προσοχή στους εξής παράγοντες καινοτομίας: στο επιχειρηματικό κλίμα,

στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας, στο ανθρώπινο δυναμικό, στην έρευνα και ανάπτυξη, στη διαμόρφωση κουλτούρας καινοτομίας.

Βούλα Παπαϊωάννου, Πλανόδιος μικροπωλητής, Αθήνα 1940-41.

Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη.

Το ηλεκτρονικό επιχειρείν είναι ένας νέος τύπος επιχειρηματικότητας, ο οποίος περιλαμβάνει τα εξής:

-Το Intranet, για την επικοινωνία εντός της επιχείρησης.

-Το Extranet, για την επικοινωνία εκτός της επιχείρησης, με προμηθευτές, διανομείς κτλ.

-Το Internet (διαδίκτυο), για αγοραπωλησίες και γενικότερη επικοινωνία.

Η «Επιχειρηματική Ηθική» βάλλεται από τον προσωπικό πλουτισμό ο οποίος ως οδοστρωτήρας δεν σταματά πουθενά. Ο κοινός «απατεώνας» τώρα λέγεται «μεγαλοπαράγοντας», «γάτος», «άπιαστος», «τσακάλι», και επιβραβεύεται από τα Μ.Μ.Ε. τα οποία τον προβάλλουν με το αζημίωτο! Η «Επιχειρηματική Ηθική» όπως και η «Πολιτική» δεν πρόκειται να επανέλθει στο προσκήνιο εφόσον το σημερινό σύστημα εξουσίας, μέσω της Κυβέρνη-

σης, επιμένει να ελέγχει τις δύο θεσμικές εξουσίες, Νομοθετική και Δικαστική, και να «συναλλάσσεται» με τις υπόλοιπες τρεις, Μ.Μ.Ε., Επιχειρήσεις και Συνδικαλισμό! (Ι. Δραπανιώτης, Γεν. Διευθυντής και μέλος του Δ.Σ. του Σ.Ε.Β.)

Ειδικότερα, η διαμόρφωση κουλτούρας καινοτομίας αναφέρεται στις βασικές αξίες και στους κανόνες που αισθάνονται, σκέφτονται και δρουν οι εργαζόμενοι της επιχείρησης και πρωτίστως τα στελέχη της. Χωρίς κουλτούρα καινοτομίας, η επιχείρηση δεν μπορεί να αναπτύξει και να επιτύχει καινοτομίες. Ο πειραματισμός και η αναζήτηση, η υιοθέτηση του και-

νούργιου, η διαρκής προσαρμογή, η αποδοχή της αποτυχίας είναι στοιχεία μιας κουλτούρας καινοτομίας. Βέβαια, υπάρχουν παράγοντες που εμποδίζουν την καινοτομία στις επιχειρήσεις. Διακρίνονται σε εσωτερικούς, δηλαδή οφείλονται στην επιχείρηση, και σε εξωτερικούς, δηλαδή οφείλονται σε παράγοντες έξω από την επιχείρηση. Ειδικότερα:

Εσωτερικοί παράγοντες που εμποδίζουν την καινοτομία είναι:

α) Η παραδοσιακή οργάνωση. Η παραδοσιακή οργάνωση, ο οικογενειακός χαρακτήρας, το μικρό μέγεθος κτλ. είναι παράγοντες που εμποδίζουν την καινοτομία.

β) Η εσωστρέφεια και η έλλειψη ανταγωνιστικότητας. Η εσωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων τις αποτρέπει από συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις και πανεπιστήμια / ερευνητικά κέντρα, περιορίζοντας την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πρακτικών. Επίσης, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας των προϊόντων τους τις αναγκάζει να περιορίζονται στην εσωτερική αγορά και να φθίνουν.

γ) Ο φόβος της αποτυχίας. Αυτό ισχύει κυρίως για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν μια αρνητική στάση απέναντι στην καινοτομία και στο επιχειρηματικό ρίσκο, λόγω των περιορισμένων οικονομικών πόρων που διαθέτουν.

δ) Η έλλειψη χρηματοδότησης. Η αναζήτηση και ο πειραματισμός σε καινοτομίες απαιτεί κεφάλαια, τα οποία, συνήθως, δεν διαθέτουν οι επιχειρήσεις. Όταν δεν υπάρχουν ίδια κεφάλαια και όταν λείπει η χρηματοδότηση και τα χαμηλότοκα δάνεια, εκ των πραγμάτων λείπουν και οι καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Εξωτερικοί παράγοντες, που εμποδίζουν την καινοτομία είναι:

α) Η διαρκής αλλαγή του θεσμικού πλαισίου. Το ασταθές θεσμικό πλαίσιο δυσχεραίνει την επιχειρηματική δραστηριότητα και τον μακροχρόνιο σχεδιασμό.

β) Η γραφειοκρατία. Οι χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες

αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για πολλούς επιχειρηματίες.

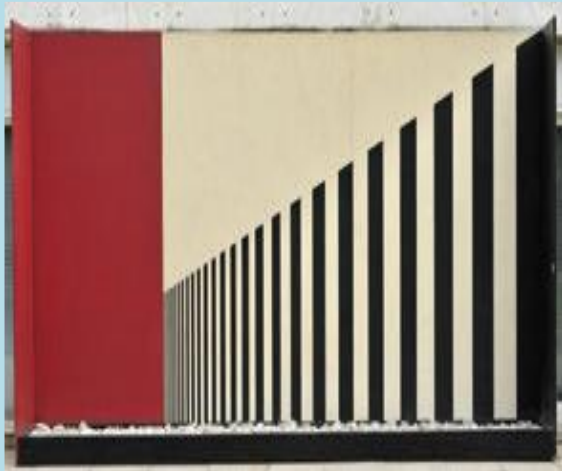
γ) Η ελλιπής έρευνα και τεχνολογία. Η χώρα χρειάζεται να διαθέσει περισσότερους πόρους για έρευνα και να συνδέσει την έρευνα και την τεχνολογία με τα πανεπιστήμια.

δ) Η έλλειψη κουλτούρας καινοτόμου επιχειρηματικότητας.

Οφείλεται στον φόβο που έχουν οι επιχειρήσεις για την καινοτομία, την ανάληψη υψηλού ρίσκου κτλ. Και αυτό είναι εμπόδιο για καινοτομίες.

Στην εποχή της τεχνολογίας, ανοίγονται νέοι δρόμοι για το επιχειρείν και τις επιχειρήσεις, αρκεί να υπάρχει διαρκής τεχνολογικός εκσυγχρονισμός. Έτσι, για παρά-

δειγμα, καινοτομία αποτελεί και το ηλεκτρονικό επιχειρείν.

Ζούνη (Σαρπάρκη) Όπυ, Αντανακλάσεις, πριν το 1982, Εθνική Πινακοθήκη.

Πολλοί γνωστοί επιχειρηματίες έχουν επιδοθεί σε δράσεις υπέρ των συνανθρώπων τους, επιστρέφοντας μέρος των κερδών τους στην κοινωνία. Δαπανούν χρήματα για να δοθούν υποτροφίες, να χτιστούν γηροκομεία, σχολεία, θέατρα, κοινωφελή ιδρύματα κτλ.

Ο ιδρυτής της Microsoft Μπιλ Γκέιτς σε συνέντευξή του έχει ανα-

φέρει: «Καθώς είχα την τύχη να έχω μια τόσο προσοδοφόρο επιχείρηση, προσπαθώ μέσω του φιλανθρωπικού μου ιδρύματος να επιστρέψω στον κόσμο αυτούς τους πόρους με τρόπο που να φέρνουν το μέγιστο αποτέλεσμα».

Ένας επιτυχημένος και μεγάλος επιχειρηματίας αναφέρει: «Το να υπηρετώ τους ανθρώπους είναι για μένα βασικός κανόνας για να είμαι ευτυχισμένος. Ποτέ κανένας δεν υπήρξε ευτυχισμένος έχοντας έναν τεράστιο τραπεζικό λογαριασμό. Ο πλούτος και η ευτυχία ανήκουν μόνο στους δημιουργούς και ο δημιουργός δημιουργεί για τους άλλους και απολαμβάνει τη δημιουργία του μέσα από τη χαρά των άλ-

λων... Βρισκόμαστε σε αυτή τη ζωή για να προσφέρουμε και όχι για να ξεχωρίσουμε απλώς. Τι να το κάνεις αν ξεχωρίζεις και δεν σε εκτιμά κανένας από τους γύρω σου; Κανένας δεν μπορεί να ζήσει μόνος του μέσα στα πλούτη του». (N. Χάγκεκ, συνέντευξη, περ. ΒΗΜΑgazino)

10.4 Κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων

Η επιχείρηση είναι βασικός θεσμός της κοινωνίας. Δεν λειτουργεί στο κενό αλλά εντός ορισμένης κοινωνίας. Ανάμεσα στην κοινωνία και στην επιχείρηση διαμορφώνονται σχέσεις αλληλεπίδρασης. Επιπλέον, μέσα στην επιχείρηση

αναπτύσσονται σχέσεις και λειτουργούν συμφέροντα. Επομένως, η ύπαρξη και η λειτουργία της επιχείρησης οφείλει αφενός να εξισορροπεί αυτά τα συμφέροντα και αφετέρου να υπηρετεί ή τουλάχιστον να μην συγκρούεται με το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου. Ο επιχειρηματίας αλλά και όλοι οι μετέχοντες (μέτοχοι, στελέχη, εργαζόμενοι, προμηθευτές κτλ.) έχουν ευθύνη έναντι της κοινωνίας.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η εταιρική κοινωνική ευθύνη συνίσταται στην «ενσωμάτωση, σε εθελοντική βάση, θεμάτων κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτισμικής μέριμνας στις ε-

πιχειρηματικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων καθώς και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη».

Όπως κάθε κοινωνική οργάνωση, έτσι και η επιχείρηση, έχει ορισμένη οργάνωση και λειτουργία. Ιδρύεται και λειτουργεί σύμφωνα με γραπτούς και άγραφους κανόνες. Συνήθως, κάθε επιχείρηση έχει το «καταστατικό της». Επιπλέον, πολλές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, έχουν «κώδικα δεοντολογίας και επιχειρηματικής ηθικής». Ο εν λόγω κώδικας δεσμεύει την επιχείρηση να δραστηριοποιείται σύμφωνα με τις αρχές του. Έτσι, η επιχείρηση οφείλει:

- Να ενεργεί θεμιτά, σύμφωνα με τη νομοθεσία και τους κανόνες που τη διέπουν.
- Να ελέγχει τα προϊόντα της και να βεβαιώνεται ότι δεν βλάπτουν την υγεία των καταναλωτών.
- Να συνεισφέρει πολιτιστικά προς όφελος των εργαζομένων της και του κοινωνικού συνόλου.
- Να συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και στην ευημερία του πληθυσμού.
- Να προστατεύει το περιβάλλον, χρησιμοποιώντας πρώτες ύλες φιλικές προς αυτό, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μηχανισμούς ανακύκλωσης αποβλήτων κτλ.

**Γιόζεφ Σουμπέτερ
(1883-1950)**

Οικονομολόγος που τόνισε το ρόλο της καινοτομίας στην οικονομική ανάπτυξη.

Πολλοί οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι και πολιτικοί επιστήμονες χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες «κοινωνίες της γνώσης». Στην κοινωνία της γνώσης ο σπάνιος πόρος δεν είναι το χρηματικό κεφάλαιο, αλλά το ανθρώπινο κεφάλαιο. Από τους ανθρώπους εξαρτώνται όλοι οι υπόλοιποι συ-

ντελεστές παραγωγής. Κεφάλαια προκειμένου να γίνει μια επένδυση μπορεί να βρεθούν. Ανθρώπινο δυναμικό, όμως, που να εργαστεί σε ειδικευμένους τομείς και με αποτελεσματικότητα δεν είναι εύκολο να βρεθεί. Η καινοτομία και η τεχνολογία είναι επινοήσεις και κατασκευές των ανθρώπων. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι αν δεν υπάρχει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό να χειριστεί την νέα τεχνολογία, η τεχνολογία αυτή ακόμη και αν εισαχθεί σε μια χώρα δεν έχει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Ένα νέο μηχάνημα μπορεί να αγοραστεί σε μια μέρα. Η εκπαίδευση, όμως, των χειριστών του είναι ένα μακροχρόνιο εγχείρημα. Η επιστημονική έρευνα

για τη δημιουργία νέας τεχνολογίας είναι, επίσης, μια μακροχρόνια διαδικασία.

Κάθε κοινωνία και οικονομία χρειάζεται νέες ιδέες για νέες επιχειρήσεις αλλά και νέες ιδέες για τις υπάρχουσες επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις για να έχουν μέλλον πρέπει να βλέπουν στο μέλλον. Δεν αρκεί να προσαρμόζονται στο μέλλον. Χρειάζεται να δημιουργούν το μέλλον. Αυτό απαιτεί στελέχη επιχειρήσεων αυξημένων προσόντων και ικανοτήτων, δηλαδή ηγέτες.

Στον οικονομικό τομέα η έλλειψη ηγετών, αλλιώς ικανών στελεχών επιχειρήσεων, είναι μεγάλη. Τα στελέχη μπορούν να αυξήσουν

ή να μειώσουν την αξία ενός οργανισμού, γι' αυτό δίνονται αστρονομικές αμοιβές στα στελέχη που έχουν αποδεδειγμένες ικανότητες. Οι πιο επιθυμητές ικανότητες ενός στελέχους είναι:

- Οι δεξιότητες της επικοινωνίας
- Η πρωτοβουλία
- Η προσαρμοστικότητα
- Η συναισθηματική νοημοσύνη

Χρήσιμες Ιστοσελίδες για επιχειρήσεις:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ:

www.ypetho.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ:

www.ypan.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ:

www.gge.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΝΕΑΣ ΓΕ-

ΝΙΑΣ: www.neagenia.gr

ΘΥΡΙΔΕΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗ-
ΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: www.thirides.gr

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ:
www.info3kps.gr

ΕΟΜΜΕΧ: www.eommex.gr

ΕΒΕΑ: www.acci.gr

ΕΛΚΕ: www.elke.gr

ΟΑΕΔ: www.oaed.gr

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛ-
ΛΗΝΙΚΟΥ

ΕΜΠΟΡΙΟΥ: www.esee.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΩ-
ΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΜΠΟΡΙΟΥ: www.hepo.gr

Εκτός από τα παραπάνω θέμα-
τα, υπάρχουν και άλλα που σχετί-

ζονται με την ακεραιότητα και τη διαφάνεια των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και τα οποία περιλαμβάνονται στους κώδικες δεοντολογίας. Τέτοια θέματα είναι:

α) Η σύγκρουση συμφερόντων.

Υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων όταν το προσωπικό συμφέρον είναι αντίθετο με το συμφέρον της επιχείρησης. Και αν υπάρχει αυτό πρέπει να δηλώνεται στην επιχείρηση.

β) Η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών. Η σχέση εμπιστοσύνης και εχεμύθειας αποτελεί υποχρέωση κάθε εργαζόμενου. Οι πληροφορίες που συλλέγει ο εργαζόμενος κατά τη διάρκεια των καθηκόντων του θεωρούνται εμπιστευτι-

κές και δεν χρησιμοποιούνται για ιδιοτελείς σκοπούς.

γ) Ο ανταγωνισμός. Επιχείρηση και εργαζόμενοι πρέπει να αποφεύγουν κάθε διευθέτηση που μπορεί μακροπρόθεσμα να εμποδίσει την αποτελεσματική λειτουργία του υγιούς ανταγωνισμού.

δ) Τα επιχειρηματικά δώρα. Για λόγους αξιοπιστίας, εντιμότητας και ακεραιότητας των εργαζομένων και της καλής εικόνας της επιχείρησης, τα επιχειρησιακά δώρα, εκτός από αυτά που έχουν μικρή αξία, πρέπει να αποφεύγονται.

ε) Η φιλοξενία. Η φιλοξενία αποτελεί μια αποδεκτή ευγενική πράξη σε μια επιχειρησιακή σχέση. Όμως, δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να επηρεάσει μια επιχειρη-

σιακή απόφαση. Επομένως, χρειάζεται μέτρο και στη φιλοξενία.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο επιχειρηματίας και οι επιχειρήσεις δεν είναι ανεξέλεγκτοι. Αντίθετα, οφείλουν να τηρούν κανόνες και αρχές. Εκτός από τους νόμους της χώρας και τους κανόνες δεοντολογίας, υπόκεινται και σε διεθνείς κανόνες-αρχές, όπως είναι το οικουμενικό σύμφωνο του Ο.Η.Ε. για τις επιχειρήσεις. Υπάρχουν αρκετοί επιχειρηματίες και αρκετές επιχειρήσεις που ασκούν το έργο τους με αίσθηση κοινωνικής ευθύνης.

Η λέξη «εμπιστοσύνη» είναι ίσως η πιο απαραίτητη για τις σχέσεις κράτους-επιχείρησης-εργαζο-

μένων και για την πρόοδο των εργαζομένων και της επιχείρησης. Εμπιστοσύνη σημαίνει αξιοπιστία, σεβασμός, δικαιοσύνη και αλληλεγγύη σε όλο το πλέγμα σχέσεων που αναπτύσσονται στις σχέσεις των ανθρώπων. Ειδικότερα, η εμπιστοσύνη βελτιώνει τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και τις σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και επιχείρησης. Το αποτέλεσμα είναι να ωφελοούνται όλοι, εργαζόμενοι και επιχείρηση. Οι εργαζόμενοι απελευθερώνουν τις δημιουργικές τους δυνάμεις και αισθάνονται την εργασία τους ως δημιουργία και όχι ως αγγαρεία. Και αυτή η δημιουργία διαχέεται εντός της επιχείρησης.

Επίσης, η επιχείρηση για να ε-

πιβιώσει χρειάζεται διαρκή εκσυγχρονισμό. Όμως, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός μειώνει τις θέσεις εργασίας. Πράγματι, σήμερα ένας Η/Υ κάνει την εργασία που έκαναν πριν λίγα χρόνια δεκάδες ή εκατοντάδες ή και χιλιάδες άτομα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να «χάνονται» αντίστοιχες θέσεις εργασίας, από όλους τους τομείς παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής), δηλαδή αύξηση της ανεργίας. Ακριβώς και εδώ προκύπτει η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, γιατί οι εργαζόμενοι είναι άνθρωποι.

Η ανεργία είναι πρόβλημα οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό. Η πολιτική οφείλει να βρει ισορροπία ανάμεσα στην ανάγκη για αποτε-

λεσματικότητα / ανταγωνισμό των επιχειρήσεων και την ανάγκη για κοινωνική δικαιοσύνη / ισότητα.

10.5 Διάκριση των επιχειρήσεων

10.5.1 Η νομική μορφή των επιχειρήσεων

Με βάση τη νομική μορφή τους οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε:

- α) Ατομικές:** ο ιδιοκτήτης είναι ένα άτομο που ασκεί ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα
- β) Εταιρείες:** έχουν δύο ή περισσότερους ιδιοκτήτες (εταίρους). Ειδικότερη σημασία έχουν οι εμπορικές εταιρείες. Είναι αυτές που προβλέπονται από το εμπο-

**ρικό δίκαιο. Οι κυριότερες εμπο-
ρικές εταιρείες είναι οι εξής:**

A. Η ομόρρυθμη εταιρεία (Ο.Ε.).

Η ομόρρυθμη εταιρεία αποτελεί σύμβαση, με την οποία δύο ή περισσότερα πρόσωπα έχουν σκοπό τη διενέργεια εμπορικών πράξεων με εταιρική επωνυμία και ευθύνονται αλληλέγγυα και απεριόριστα με όλη τους την ατομική περιουσία για τα χρέη της εταιρείας. Η επωνυμία της εταιρείας αποτελείται από τα ονόματα όλων ή το όνομα μερικών (έστω και ενός) και τη φράση «και Σία». Η εταιρεία μπορεί να συσταθεί είτε με ιδιωτικό είτε με δημόσιο (συμβολαιογραφικό) έγγραφο. Το έγγραφο αυτό είναι το καταστατικό της εταιρείας και κα-

τατίθεται, υποχρεωτικά, στο πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας. Το καταστατικό περιέχει τα βασικά στοιχεία της εταιρείας, όπως: το ονοματεπώνυμο των εταίρων, την επωνυμία της εταιρείας, το κεφάλαιο και τη συμμετοχή κάθε εταίρου, τον εκπρόσωπο της εταιρείας, την έναρξη και τη διάρκεια της εταιρείας κτλ. Οι εισφορές των εταίρων προς την Ο.Ε. διακρίνονται σε εισφορές σε χρήμα και σε είδος (οικόπεδα, μηχανήματα, εμπορεύματα κτλ.). Ακόμα και η εργασία ενός εταίρου μπορεί να αποτελέσει εισφορά, χωρίς καμία άλλη υποχρέωση.

Β. Η ετερόρρυθμη εταιρεία (Ε.Ε.)

Η ετερόρρυθμη εταιρεία αποτελεί σύμβαση με την οποία δύο ή

περισσότερα πρόσωπα έχουν σκοπό τη διενέργεια εμπορικών πράξεων με εταιρική επωνυμία. Ένα τουλάχιστον πρόσωπο, που ονομάζεται ομόρρυθμος εταίρος, ευθύνεται απεριόριστα με την ατομική του περιουσία για τα χρέη της εταιρείας, ενώ τα υπόλοιπα πρόσωπα που ονομάζονται ετερόρρυθμοι εταίροι ευθύνονται περιορισμένα, μέχρι το ποσό της εισφοράς τους.

Η επωνυμία της Ε.Ε. αποτελείται μόνο από τα ονόματα των ομόρρυθμων εταίρων. Αν στην επωνυμία υπάρχει και όνομα ετερόρρυθμου εταίρου, αυτός ευθύνεται ως ομόρρυθμος. Η Ε.Ε. ιδρύεται όπως και η Ο.Ε. είτε με ιδιωτικό

είτε με δημόσιο (συμβολαιογραφικό) έγγραφο. Τα υπόλοιπα που αναφέρθηκαν για την Ο.Ε. ισχύουν και για την Ε.Ε.

Μετοχή της Εθνικής Τράπεζας, 1925.

Διαχειριστές στην Ο.Ε. είναι όλοι οι εταίροι, εφόσον το καταστατικό δεν προβλέπει διαφορετικά. Ο διαχειριστής εκπροσωπεί την εταιρεία στις σχέσεις της με τους τρίτους και υπογράφει κάτω από την επωνυμία της εταιρείας, αλλά και εξώδικα και δικαστικά. Οι πράξεις του διαχειριστή δεσμεύ-

ουν την εταιρεία, εκτός αν δεν έχουν καμία σχέση με τους σκοπούς της εταιρείας.

Στην Ε.Ε. υπάρχουν δύο ομάδες εταίρων: οι ομόρρυθμοι, που ευθύνονται αλληλέγγυα και απεριόριστα και οι ετερόρρυθμοι που ευθύνονται περιορισμένα.

Διαχειριστές στην Ε.Ε. μπορεί να είναι μόνο ομόρρυθμοι εταίροι. Οι ετερόρρυθμοι εταίροι είναι απλοί χρηματοδότες της εταιρείας.

Ευγένιος Λέε-μανς, Μια βραδυά απεργίας, 1893, Βασιλικό Μουσείο Κα-

λών Τεχνών των Βρυξελλών.

Οι διαφορές Ο.Ε. και Ε.Ε. είναι οι εξής:

- α) στην επωνυμία**
- β) στην ευθύνη των εταίρων**
- γ) στη διαχείριση της εταιρείας.**

Γ. Η Ανώνυμη εταιρεία (Α.Ε.)

Ανώνυμη εταιρεία (Α.Ε.) είναι η εταιρεία της οποίας το κεφάλαιο διαιρείται σε ίσα μερίδια, τις μετοχές, που είναι μεταβιβάσιμες, και οι μέτοχοι ευθύνονται μέχρι το ποσό της εισφοράς τους. Τα κύρια νομικά χαρακτηριστικά της Α.Ε. είναι:

- α) Η διαίρεση του μετοχικού κεφαλαίου σε τίτλους, τις μετοχές.**
- β) Η ιδιότητα των εταίρων μεταβι-**

βάζεται ελεύθερα, μαζί με τις μετοχές.

γ) Η περιορισμένη ευθύνη των εταίρων μέχρι του ποσού της εισφοράς τους.

Τα κύρια οικονομικά χαρακτηριστικά της Α.Ε. είναι:

α) Η συγκέντρωση μεγάλων ποσών κεφαλαίου, από μεγάλο αριθμό προσώπων.

β) Ο επιμερισμός του επιχειρηματικού κινδύνου σε περισσότερα πρόσωπα.

Σήμερα, όλες σχεδόν οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν τη μορφή της Α.Ε. Για την ίδρυση Α.Ε. απαιτείται κεφάλαιο τουλάχιστον 24.000 ευρώ.

Δ. Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)

Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.) είναι η εταιρεία που το κεφάλαιό της διαιρείται σε ίσα μερίδια, που δεν μπορούν να είναι μετοχές, και οι εταίροι ευθύνονται μέχρι το ποσό της εισφοράς τους. Η Ε.Π.Ε. συνδυάζει τα πλεονεκτήματα της προσωπικής και της κεφαλαιουχικής εταιρείας. Επίσης, δεν έχει τα μειονεκτήματα της Ο.Ε. και της Ε.Ε. (απεριόριστη ευθύνη των ομόρρυθμων εταίρων), και τα μειονεκτήματα της Α.Ε. (υποχρέωση καταβολής μεγάλου χρηματικού ποσού). Στην Ε.Π.Ε. υπάρχει περιορισμένη ευθύνη των εταίρων και προσωπικός δεσμός

μεταξύ των εταίρων. Η επωνυμία της Ε.Π.Ε., που στο τέλος προστίθενται οι λέξεις «Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης», σχηματίζεται είτε:

- **Από το όνομα ενός ή περισσότερων εταίρων.**
- **Από το αντικείμενο της επιχείρησης.**
- **Από συνδυασμό και των δύο.**

**Μπέντσον Πράουτ,
Coventry, Εθνική
Πινακοθήκη**

Λωμπί Ρενέ, Ουρανός, 1967, Εθνική Πινακοθήκη.

10.5.2 Οι επιχειρήσεις κατά τομέα και κλάδο παραγωγής

Οι συντελεστές παραγωγής είναι: έδαφος, εργατική δύναμη, κεφάλαιο (κατ' άλλους και η επιχειρηματικότητα). Η ποσότητα και η ποιότητα των συντελεστών παραγωγής είναι η βάση για την οικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας. Οι συντελεστές παραγωγής κατα-

νέμονται μεταξύ των τομέων παραγωγής. Οι τομείς παραγωγής είναι τρεις:

α) Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει κλάδους όπως: η Γεωργία, η Αλιεία, η Κτηνοτροφία.

β) Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει κλάδους όπως: η Βιομηχανία, η Βιοτεχνία, τα Ορυχεία, ο Ηλεκτρισμός, οι Κατασκευές.

γ) Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει κλάδους όπως: το Εμπόριο, οι Τράπεζες, οι Ασφάλειες, η Διοίκηση, η Εκπαίδευση, η Υγεία και άλλες υπηρεσίες.

10.6 Κοινωνικές και μεικτές επιχειρήσεις

A) Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση

Η οικονομία μιας χώρας, με βάση την ιδιοκτησία, διακρίνεται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

α) Ιδιωτική οικονομία ή οικονομία της αγοράς. Ιδιοκτήτες είναι οι ιδιώτες.

β) Δημόσια ή κρατική οικονομία. Ιδιοκτήτης είναι το κράτος.

γ) Κοινωνική οικονομία. Ιδιοκτήτης είναι ενώσεις πολιτών.

Οι επιχειρήσεις, με βάση την ιδιοκτησία τους διακρίνονται σε:

α) Ιδιωτικές. Ιδιοκτήτης τους είναι ιδιώτης επιχειρηματίας.

β) Δημόσιες ή κρατικές. Ιδιοκτήτης τους είναι το κοινωνικό σύνολο, είτε το κράτος είτε οι δήμοι είτε άλλοι δημόσιοι φορείς.

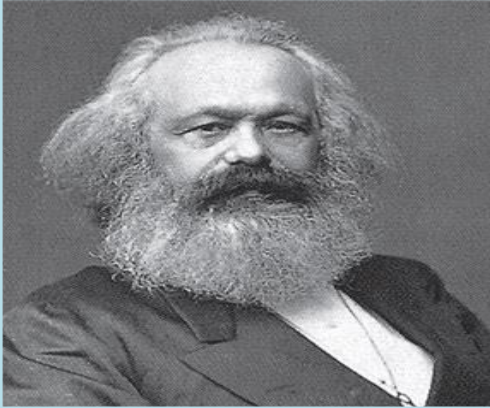
γ) Κοινωνικές. Ιδιοκτήτης τους είναι ενώσεις πολιτών.

δ) Μεικτές. Αυτές που έχουν κοινή ιδιοκτησία, ιδιωτική και κοινωνικού συνόλου, συνήθως του κράτους. Αποτελούν σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Μπορεί να ιδρυθούν εξ αρχής σε αυτή τη μορφή, είτε το κράτος να εξαγοράσει μέρος μιας ιδιωτικής επιχείρησης ή να πουλήσει μέρος μιας κρατικής επιχείρησης σε ιδιώτες.

Από το κοινωνικό-οικονομικό σύστημα εξαρτάται αν την πρωτοκαθεδρία στην οικονομία την έ-

χουν οι ιδιωτικές ή οι δημόσιες επιχειρήσεις. Στον καπιταλισμό κυριαρχεί η ιδιωτική οικονομία και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις. Στον σοσιαλισμό κυριαρχεί η δημόσια / κρατική οικονομία και οι δημόσιες / κρατικές επιχειρήσεις. Πάντως, δεν υπάρχουν δραστηριότητες που από τη φύση τους να ασκούνται από τον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα. Όμως, για λόγους κοινωνικού συμφέροντος και προστασίας των πιο αδύναμων κοινωνικών στρωμάτων, η υγεία και η παιδεία πρέπει να είναι δημόσιες. Επίσης, στρατηγικοί τομείς της οικονομίας (μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες), συνήθως πρέπει να ελέγχονται από το κράτος και για λόγους εθνικής άμυνας.

Όσον αφορά την κοινωνική οικονομία, άνθησε στον ελλαδικό χώρο, επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στις κοινότητες, αλλά μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους υποχώρησε. Παρά τις κατά καιρούς προσπάθειες για στήριξη, κυρίως, των αγροτικών συνεταιρισμών, δεν ευδοκίμησε. Όμως, τα τελευταία χρόνια εισέρχεται δυναμικά σε αρκετούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Πάντως, στην Ευρώπη υπάρχουν αρκετές δεκαετίες με σημαντικά αποτελέσματα.

Καρλ Μαρξ (1818-1883) Ο θεωρητικός του σοσιαλισμού.

Ο τρόπος οργάνωσης της οικονομίας και πιο συγκεκριμένα το ποιος κατέχει τα μέσα παραγωγής (εργοστάσια, πλοία, γη κτλ.) σε μια κοινωνία καθορίζει και τον χαρακτήρα αυτής της οικονομίας.

Ο καπιταλισμός στηρίζεται στην ιδιωτική επιχείρηση. Τα μέσα παραγωγής ανήκουν σε ιδιώτες που κινούνται με γνώμονα το κέρδος. Το κράτος στον καπιταλισμό παίζει έναν επιτελικό ρόλο αναφορικά με την επιχειρηματικότητα. Εισπράττει φόρους και θέτει περιο-

ριστικούς κανόνες στις επιχειρήσεις, οι οποίοι αφορούν την προστασία του κοινωνικού συνόλου από την ατομιστική και κερδοσκοπική δράση ορισμένων επιχειρήσεων (νόμους προστασίας του περιβάλλοντος, της εργασίας κτλ.). Όμως, ο καπιταλισμός αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα όπως η ανεργία που μαστίζει σήμερα όλες τις χώρες.

Η σοσιαλιστική οικονομία δεν στηρίζεται στην ιδιωτική επιχείρηση. Βασικός ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής είναι το κράτος. Η παραγωγή διανέμεται στην κοινωνία με κριτήρια κοινωνικά. Όμως και οι σοσιαλιστικές οικονομίες –που υπήρχαν σε πολλές χώρες μέχρι το 1989– αντιμετώπιζαν προβλή-

ματα τα οποία δεν είχαν λυθεί. Μπορεί να μην υπήρχε ανεργία, όπως στις καπιταλιστικές χώρες, όμως η χαμηλή παραγωγικότητα και η έλλειψη ανταγωνιστικότητας των προϊόντων των σοσιαλιστικών χωρών είναι ανάμεσα στους λόγους που οδήγησαν στην κατάρρευσή τους.

Ως κοινωνική οικονομία ορίζεται: «το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η ε-

ξυτηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων».

Φορέας της κοινωνικής οικονομίας είναι η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.). Είναι αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα. Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους, μπορούν να δημιουργηθούν τρία είδη Κοιν.Σ.Επ.:

α) Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Ένταξης με σκοπό την ένταξη στην οικονομική / κοινωνική ζωή ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Ποσοστό 40% τουλάχιστον των εργαζομένων σε αυτές τις επιχειρήσεις

ανήκουν υποχρεωτικά στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

β) Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Κοινωνικής Φροντίδας με σκοπό την παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού-προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως ηλικιωμένοι, βρέφη, παιδιά, άτομα με αναπηρία και άτομα με χρόνιες παθήσεις.

γ) Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση συλλογικού και παραγωγικού σκοπού. Αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών του κοινωνικού συνόλου (πολιτισμός, περιβάλλον, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέ-

λειας, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.ά.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Μερικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής οικονομίας είναι τα εξής:

- α) Λειτουργεί παράλληλα με την ιδιωτική και την δημόσια οικονομία.
- β) Συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη.
- γ) Μπορεί να πωλεί προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές.
- δ) Βασίζεται στη συνεργασία και

αλληλοβοήθεια των ανθρώπων.

B) Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα-Σ.Δ.Ι.Τ.

Το νέο οικονομικό μοντέλο που προωθείται διεθνώς είναι η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την κατασκευή των μεγάλων έργων, όπως λιμάνια, αυτοκινητόδρομοι, δημόσια κτίρια (σχολεία, νοσοκομεία). Στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκαν οι Σύμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.).

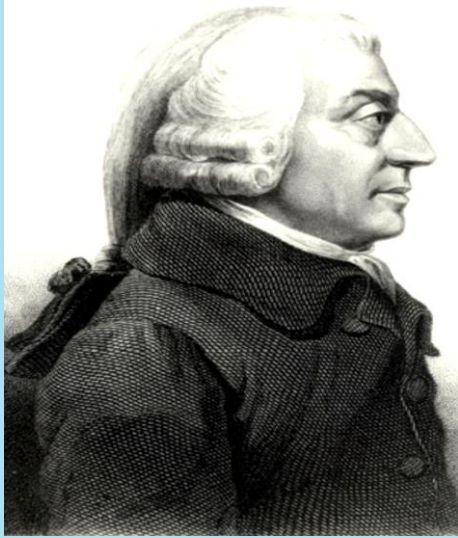
Οι Σ.Δ.Ι.Τ. είναι συμβάσεις, συνήθως μακροχρόνιες, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός δημόσιου φορέα και ενός ιδιωτικού φορέα με σκοπό την εκτέλεση έργων ή/και την παροχή υπηρεσιών. Το Δημόσιο καθορίζει τις απαιτήσεις

και τις προδιαγραφές του έργου, ενώ παράλληλα παρακολουθεί και ελέγχει την τήρηση των προδιαγραφών από τον ιδιώτη.

Με τις Σ.Δ.Ι.Τ. επιτυγχάνονται δύο βασικές αρχές: η εξασφάλιση της αποδοτικότητας των οικονομικών του δημόσιου και η μεταβίβαση των επιχειρηματικών κινδύνων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Σήμερα το μοντέλο οικονομικής οργάνωσης και πολιτικής που κυριαρχεί στον κόσμο είναι ο καπιταλισμός και η επιχειρηματικότητα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το μοντέλο αυτό είναι αιώνιο, δεν έχει προβλήματα ή δεν πρόκειται στο

μέλλον να εγκαταλειφθεί. Το πρόβλημα της πολιτικής είναι πώς θα επιτευχθεί ανάπτυξη, κοινωνική ευημερία και κοινωνική δικαιοσύνη. Αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί ούτε μέσω της ασυδοσίας ορισμένων επιχειρήσεων (επιβολή της οικονομίας στην πολιτική) αλλά ούτε και μέσω του στραγγαλισμού κάθε πρωτοβουλίας και καινοτομίας που προκαλεί έλλειψη παραγωγικότητας και κλίμα αναξιοκρατίας (πλήρης επικυριαρχία της πολιτικής στην οικονομία).

**Άνταμ Σμιθ
(1723-1790)**

Οικονομολόγος. Θεωρητικός εκφραστής της οικονομίας της αγοράς (Καπιταλισμός).

Ερωτήσεις - Ασκήσεις – Δραστηριότητες

Α' ΟΜΑΔΑ

1α. Βάλτε Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος) στην αντίστοιχη απάντηση:

___ Υπάρχουν επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου.

___ Ο επιχειρηματίας είναι μια δημιουργική προσωπικότητα.

___ Ανταγωνιστική είναι η επιχείρηση που παράγει πολλά προϊόντα.

___ Το κεφάλαιο της Ανώνυμης Εταιρείας χωρίζεται σε εταιρικά μερίδια.

___ Με τις Σ.Δ.Ι.Τ. ο επιχειρηματικός κίνδυνος αναλαμβάνεται από τον ιδιωτικό τομέα.

1β. Οι σημαντικότερες λειτουργίες μιας επιχείρησης είναι (να κυκλώσετε την σωστή απάντηση):

- α. Παραγωγική λειτουργία.**
- β. Εμπορική λειτουργία.**
- γ. Λειτουργία προσωπικού.**
- δ. Οικονομική λειτουργία.**
- ε. Όλες οι παραπάνω.**

1γ. Να αντιστοιχίσετε τις έννοιες της Α' στήλης με τις έννοιες της Β' στήλης, γράφοντας τον αντίστοιχο αριθμό της Α' στήλης στο κενό της Β' στήλης.

Α' στήλη

1. Ομόρρυθμη εταιρεία

2. Ετερόρρυθμη εταιρεία

3. Ανώνυμη εταιρεία

4. Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης

Β' στήλη

Μετοχές

περιορισμένη ευθύνη κάποιου εταίρου

απεριόριστη ευθύνη εταίρων

εταιρικά μερίδια

2α. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να προσελκύσει μια χώρα επενδύσεις;

2β. Τι σημαίνει «ανταγωνιστική» και τι «εξωστρεφής» επιχείρηση;

Β' ΟΜΑΔΑ

1α. Τι είναι ομόρρυθμη εταιρεία και σε τι διαφέρει από την ετερόρρυθμη.

1β. Ποιοι παράγοντες μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση των εξαγωγών.

2α. Ποια η διαφορά στις επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας και εντάσεως κεφαλαίου;

2β. Να εξηγήσετε την κουλτούρα της καινοτομίας και να αναφέρετε τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα

που προσφέρει η καινοτομία στην επιχείρηση.

Επιπλέον:

- **Οι προϋποθέσεις για την καινοτομία σε μια επιχείρηση.**
- **Να αναφέρετε δύο εσωτερικούς και δύο εξωτερικούς παράγοντες που εμποδίζουν την καινοτομία.**
- **Να αναφέρετε τρεις αρχές του «Κώδικα δεοντολογίας» που δεσμεύουν την επιχείρηση.**
- **Να εξηγήσετε τη Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.)**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ - ώρες: 5

11.1 Από τον αντιπραγματισμό
στην οικονομία του χρήματος

11.2 Το χρήμα

11.2.1 Ιδιότητες και λειτουργίες του
χρήματος

11.2.2 Σύγχρονες μορφές χρήματος

11.3 Οι Τράπεζες

11.3.1 Εμπορικές Τράπεζες, Κεντρι-
κή Τράπεζα

11.3.2 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τρά-
πεζα

11.4 Αποταμίευση–Καταθέσεις–
Δάνεια

11.5 Το Χρηματιστήριο–Η Επιτροπή
Κεφαλαιαγοράς

Στόχοι, οι μαθητές/τριες να μάθουν:

- Να εξηγούν τον ρόλο του χρήματος και να περιγράψουν τις ιδιότητες και λειτουργίες του.**
- Να εξοικειωθούν με τις σύγχρονες μορφές χρήματος.**
- Να περιγράψουν το σύγχρονο πιστωτικό σύστημα.**
- Να περιγράψουν τη λειτουργία και τον ρόλο των εμπορικών τραπεζών και της Κεντρικής Τράπεζας.**
- Να διακρίνουν τον τόκο και το επιτόκιο και να υπολογίζουν τον τόκο.**
- Να εξηγούν τον ρόλο του τόκου ως κόστος για τον δανειζόμενο και ως όφελος για τον δανειστή.**
- Να εξηγούν τις σύγχρονες μορφές δανεισμού και καταθέσεων.**
- Να εξηγούν τον ρόλο του χρημα-**

**τιστηρίου και της Επιτροπής Κε-
φαλαιαγοράς.**

Βασική ορολογία

- αντιπραγματισμός**
- λειτουργίες του χρήματος**
- σύγχρονες μορφές χρήματος**
- συναλλαγματική επιταγή**
- εμπορικές τράπεζες**
- Κεντρική Τράπεζα**
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα**
- αποταμίευση**
- καταθέσεις ταμιευτηρίου**
- καταθέσεις προθεσμίας**
- καταθέσεις όψεως**
- χρηματιστήριο**
- χρηματιστήριο αξιών**
- χρηματιστήριο εμπορευμάτων**
- χρηματιστήριο ναύλων**
- Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς**

11.1 Από τον αντιπραγματισμό στην οικονομία του χρήματος

«Τον 18ον αιώνα, σε απέραντες εκτάσεις για εκατομμύρια ανθρώπους βρισκόμαστε ακόμη στην εποχή του Ομήρου όπου λογάριαζαν την ασπίδα του Αχιλλέα σε βόδια. Ο Άνταμ Σμιθ αναπολεί αυτή την εικόνα. Γράφει: «η πανοπλία του Διομήδη κατά τον Όμηρο δεν έχει στοιχίσει παρά εννιά βόδια του Γλαύκου όμως έχει στοιχίσει εκατό». Αυτοί οι απλοϊκοί κόσμοι είναι ό,τι θα αποκαλούσε σήμερα ένας οικονομολόγος Τρίτο Κόσμο, υπήρξε πάντα ένας Τρίτος Κόσμος. Το συνηθισμένο του σφάλμα είναι η παραδοχή ενός διαλόγου που είναι πάντα εις βάρος του. Ωστόσο, τον διάλογο αυτόν, αν χρειαστεί, του τον επιβάλλουν». (F. Braudel, Υλι-

κός πολιτισμός, οικονομία και καπιταλισμός, τ. Α΄)

Στις παραδοσιακές κοινωνίες η ανταλλαγή των αγαθών γινόταν (και γίνεται) χωρίς τη μεσολάβηση χρήματος. Γινόταν ανταλλαγή πραγμάτων, δηλαδή πράγμα αντί πράγματος (αντιπραγματισμός). Παράδειγμα: ο Α έδινε στάρι και έπαιρνε τυρί. Αυτό δημιουργούσε δυσκολίες στις ανταλλαγές, γιατί ο Α θα έπρεπε να βρει κάποιον να θέλει τυρί, και, επιπλέον, να έχει και να θέλει να το ανταλλάξει με στάρι. Επίσης, και οι δύο να θέλουν την ίδια ποσότητα προϊόντων (στάρι, τυρί). Με άλλα λόγια, μεταξύ αυτών που αντάλλασσαν τα προϊόντα τους θα έπρεπε να υπάρχει σύμπτωση επιθυμιών, να θέλουν να ανταλλάξουν τα ίδια προϊόντα στις ίδιες ποσότητες. Και αυτό δυσκό-

Λευε πολύ τις ανταλλαγές. Γι' αυτό εφευρέθηκε το χρήμα. Η εφεύρεση του χρήματος είναι μία από τις μεγαλύτερες εφευρέσεις, που διευκόλυναν τη ζωή των ανθρώπων. Η χρησιμοποίηση του χρήματος αύξησε το εμπόριο και τις συναλλαγές και κατ' επέκταση την οικονομία. Κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκαν ως χρήμα διάφορα προϊόντα, όπως σιτάρι, μέταλλα, φτερά, δέρματα κτλ. (βλέπε και κεφ. 1.5.2).

Αργότερα, με την εμφάνιση του αυθεντικού νομίσματος (τεμάχια ήλεκτρου, χρυσού, αργύρου), διευρύνονται ακόμη περισσότερο το εμπόριο και οι συναλλαγές. Κάποιες κοινωνίες, όταν άρχισαν να χρησιμοποιούν το νόμισμα ως χρήμα άρχισαν να αναπτύσσονται οικονομικά και να κυριαρχούν έναντι των άλλων κοινωνιών. Και ό-

πως αποδεικνύει η ιστορία, κοινωνίες που δεν μπορούν να ακολουθήσουν τις εξελίξεις, αργά ή γρήγορα, τίθενται στο περιθώριο ή και χάνονται από την ιστορία.

Αργυρό τετράδραχμο Λυσιμάχου (Εμπροσθότυπος: κεφαλή Μ. Αλεξάνδρου κερασφόρου. Οπισθότυπος: Αθηνά Νικηφόρος)

Στις αρχές του 18ου αιώνα, αναφέρεται για τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής: «Αντί για χρήμα που πηγαينوέρχεται αδιάκοπα στα ίδια χέρια, λένε με θαυμασμό, εδώ στα χω-

ριά προσφέρει ο ένας υπηρεσίες τον άλλον, με άμεσες ανταλλαγές. ράφτης, ο τσαγκάρης προσφέρουν την τέχνη τους στον γεωργό που την έχει ανάγκη, και που, τις περισσότερες φορές, προμηθεύει την πρώτη ύλη και πληρώνει την εργασία σε είδος. Οι ανταλλαγές αυτές επεκτείνονται σε ένα σωρό είδη». (F. Braudel, Υλικός πολιτισμός, οικονομία και καπιταλισμός, τ. Α΄ εκδ. Μορφωτικό Ινστιτούτο Αγροτικής Τράπεζας, Αθήνα 1995)

«Για να παραμερίσουν τους ανταγωνιστές τους, οι Άγγλοι έμποροι εγκαινιάζουν τα πρώτα χρόνια του 18^{ου} αιώνα ένα ασυναγώνιστο τιμολόγιο: καθόρισαν τον αιχμάλωτο-ινδικό νόμισμα- στις τέσσερις ουγγιές χρυσό ή τριάντα ασημένια πιάστρα ή τρία τέταρτα της λίβρας κοράλι, ή επτά κομμάτια σκωτσέζικης

στόφας». (F. Braudel, Υλικός πολιτισμός, οικονομία και καπιταλισμός, τ. Α΄)

Η χρησιμοποίηση του μεταλλικού νομίσματος είχε πολλές συνέπειες στην κοινωνική και οικονομική ζωή των ανθρώπων, όπως:

- Η αύξηση των συναλλαγών και του εμπορίου.**
- Η αύξηση του καταμερισμού της εργασίας.**
- Η δυνατότητα αποταμίευσης, η συσσώρευση πλούτου.**

Έτσι, σταδιακά έγινε το πέρασμα από την οικονομία του οίκου στην οικονομία της πόλης και από τον αντιπραγματισμό στην οικονομία του χρήματος.

Το πέρασμα από την οικονομία του οίκου στην οικονομία της πόλης σήμαινε μια νέα πορεία για την οικονομία και την κοινωνία. Η δη-

μιουργία της «αγοράς» και της «πόλης» ήταν αποφασιστικής σημασίας για τις μετέπειτα εξελίξεις. Η αγορά, δηλαδή ο τόπος συνάντησης των ανθρώπων που πουλάνε και των ανθρώπων που αγοράζουν προϊόντα, διευρύνεται: περισσότεροι άνθρωποι, περισσότερα προϊόντα, περισσότερες συναλλαγές. Η δημιουργία της πόλης αποτελεί τομή ανάμεσα στην παλιά και στη νέα κοινωνία. Στην πόλη δημιουργούνται νέοι θεσμοί, αναπτύσσονται νέες σχέσεις, δημιουργούνται νέα έργα. Η πόλη παράγει πολιτισμό.

Ειδικότερα, η αρχαιοελληνική πόλη-κράτος είναι ο χώρος της πολιτικής, της οικονομίας, του πολιτισμού, ο χώρος του πολίτη. Υπάρχουν οι ιδιωτικές και οι δημόσιες υποθέσεις. Υπάρχει ο οίκος, ο ιδιωτικός χώρος, και ο δημόσιος χώρος

και μεταξύ τους υπάρχει μια αρμονική σχέση. Το κατώφλι του σπιτιού αποτελεί τη διάκριση ιδιωτικού και δημόσιου χώρου. Ειδικότερα, στον ιδιωτικό χώρο οι πολίτες φρόντιζαν για τον οίκο τους. Οι ίδιοι έχτιζαν τις κατοικίες τους, με τρόπο που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Οι χώροι, τα έπιπλα, τα σκεύη κτλ. ήταν μόνο αυτά που χρησιμοποιούσαν για τις ανάγκες τους. Όσον αφορά τον δημόσιο χώρο, αποτελεί αντικείμενο φροντίδας της πόλης και των πολιτών, γιατί σ' αυτόν εκτυλίσσονται οι δημόσιες υποθέσεις, τα κοινά. Η πόλη φρόντιζε να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες του πολίτη (βιοτικές, συναισθηματικές, κοινωνικές κτλ.), αλλά και ο πολίτης φρόντιζε για την πρόοδο της πόλης. Με αυτές τις συνθήκες, η πόλη δημιουργεί πολιτισμό. Η πό-

λη και ο πολιτισμός δημιουργούνται και αναπαράγονται στις πλατείες, στα πάρκα, στους δρόμους, στα δημόσια κτήρια, δηλαδή στον δημόσιο χώρο, όπου δημοκρατικά και ισότιμα, έχουν δικαίωμα πρόσβασης και χρήσης όλοι οι πολίτες.

Η ανταλλαγή πραγμάτων, δηλαδή ο αντιπραγματισμός, υπάρχει και στις «πολιτισμένες» κοινωνίες, στις κοινωνίες που κυριαρχεί το χρήμα. Ακόμα και σήμερα στις αρχές του 21ου αιώνα, όχι μόνο στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και στις ανεπτυγμένες, έστω σε περιορισμένη κλίμακα, γίνονται κάποιες ανταλλαγές πραγμάτων.

Τετράδραχμο της Θάσου

Μέχρι το πρόσφατο παρελθόν διάφορα πράγματα, ακόμα και άνθρωποι, χρησιμοποιούνταν ως χρήμα. Παράδειγμα:

Σε κάποιες χώρες της Αφρικής χρησιμοποιούσαν τα άλογα, το αλάτι, τα χάλκινα βραχιόλια, τα όστρακα ή και νέγρους σκλάβους (Ινδικό νόμισμα). Στην Αλάσκα και στη Ρωσία του Μεγάλου Πέτρου χρησιμοποιούσαν τα γουναρικά.

Στις Αμερικανικές αποικίες χρησιμοποιούσαν τον καπνό, τη ζάχαρη, το κακάο.

Χωριό στη Βιρτζίνια την εποχή της άφιξης στην Αμερική των Ισπανών κατακτητών.

Οι κάτοικοι του χωριού αντάλλασαν είδη και δεν είχαν χρήματα. (Γκραβούρα του Theodor de Bry)

11.2 Το χρήμα

11.2.1 Ιδιότητες και λειτουργίες του χρήματος

Χρήμα είναι ο,τιδήποτε γίνεται αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής αγαθών και μέσο μέτρησης της ανταλλακτικής αξίας των άλλων αγαθών. Μετά την εφεύρεση του χρήματος οι ανταλλαγές από άμεσες

έγιναν έμμεσες. Το πράγμα αντί πράγματος αντικαταστάθηκε από το πράγμα αντί χρήματος. Η οικονομία από εμπράγματα έγινε εγχρήματα.

Μέχρι το πρόσφατο παρελθόν χρήμα εξέδιδαν ιδιωτικές τράπεζες. Σήμερα, δικαίωμα έκδοσης χρήματος, ή όπως λέγεται το εκδοτικό προνόμιο, το έχουν μόνο οι εκδοτικές (κρατικές) τράπεζες, δηλαδή μόνο το κράτος.

Στη σημερινή εκχρηματισμένη οικονομία το χρήμα διαδραματίζει τρεις σημαντικές λειτουργίες. Το χρήμα είναι:

- μέτρο αξίας των αγαθών και υπηρεσιών**
- μέσο πληρωμών**
- μέσο αποταμίευσης**

Το χρήμα για να επιτελεί τις παραπάνω λειτουργίες, πρέπει να έχει

ορισμένες ιδιότητες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι εξής:

α) Υποχρεωτικά αποδεκτό μέσο πληρωμών. Τα χρήμα είναι κοινώς αποδεκτό μέσο πληρωμών και μάλιστα υποχρεωτικό με νόμο. Και αυτό σημαίνει ότι κάποιος δεν μπορεί να αρνηθεί να πάρει ή να δώσει το χρήμα στις συναλλαγές του.

β) Ύπαρξη πολλαπλάσιων και υποπολλαπλάσιων της μονάδας του χρήματος. Σήμερα στη δική μας οικονομία βασική μονάδα χρήματος είναι το ένα (1) ευρώ. Αν υπήρχαν μόνο χρήματα του ενός ευρώ, τότε πολύ δύσκολα, αγοραστής και πωλητής, θα μετρούσαν δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ για την αγορά ενός αυτοκινήτου. Για να διευκολύνονται οι συναλλαγές υπάρχουν πολλαπλάσια και υποπολλαπλάσια του ευρώ.

γ) Μη γρήγορη φυσική φθορά. Αν το χρήμα υφίσταται γρήγορη αλλοίωση ή φθορά, τότε δυσχεραίνει τις συναλλαγές. Γι' αυτό, σήμερα, εκτός από το χάρτινο χρήμα που υφίσταται κάποια φθορά, υπάρχει και το μεταλλικό χρήμα που φθείρεται δυσκολότερα.

ΜΕΤΟΧΗ ΜΙΑ

ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΛΑΥΡΙΟΥ

**ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ
9.000.000 ΦΡ.**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ
9.000.000 ΦΡ.**

Μετοχή των Εταιρειών Μεταλλουργείας Λαυρίου, 1909

Τα μεταλλεία Λαυρίου προμήθευαν την αρχαία Αθήνα με άργυρο, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε για την κοπή ενός από τα πρώτα αργυρά νομίσματα στον κόσμο: της αθηναϊκής δραχμής.

Μέχρι το πρόσφατο παρελθόν χρήμα εξέδιδαν ιδιωτικές τράπεζες. Τα χαρτονομίσματα των τραπεζών μπορούσαν να εξαργυρωθούν σε χρυσό από την τράπεζα που τα εξέδιδε. Γι' αυτό κάθε εκδοτική τράπεζα είχε την υποχρέωση να κυκλοφορεί τόση αξία χαρτονομισμάτων, όση είναι η αξία τους σε χρυσό (κανόνας χρυσού). Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εγκαταλείφθηκε ο κανόνας χρυσού.

11.2.2 Σύγχρονες μορφές χρήματος

Στις σημερινές κοινωνίες κυκλοφορούν τα εξής είδη χρήματος:

α) Μεταλλικό χρήμα. Στην αρχαία Ελλάδα χρησιμοποιούσαν διάφορα είδη μετάλλων, όπως σίδηρο, χαλκό, άργυρο, χρυσό. Σήμερα, τα μεταλλικά νομίσματα σπάνια περιέχουν πολύτιμα μέταλλα. Συνήθως, η αξία του μετάλλου που εμπεριέχουν τα νομίσματα είναι μικρότερη από τα προϊόντα που μπορούν να αγοραστούν. Αν η αξία του μετάλλου που εμπεριέχει το νόμισμα είναι μεγαλύτερη από την αξία του ίδιου του νομίσματος, τότε το μεταλλικό νόμισμα δεν χρησιμοποιείται ως μέσον ανταλλαγής αλλά πωλείται ως μέταλλο.

β) Χαρτονόμισμα. Τα χαρτονομί-

σματα ή τραπεζογραμμάτια εκδίδονται από την εκδοτική (κρατική) τράπεζα. Κατασκευάζονται από ειδικό χαρτί και διαθέτουν ταινίες ασφαλείας, ώστε να αποφεύγεται η κατασκευή πλαστών χαρτονομισμάτων.

γ) Συναλλαγματική. Είναι ένα έγγραφο, το οποίο για να είναι έγκυρο πρέπει υποχρεωτικά από τον νόμο να έχει τα εξής στοιχεία:

- Τη λέξη «Συναλλαγματική» μέσα στο κείμενο του τίτλου.
- Εντολή πληρωμής ορισμένου χρηματικού ποσού.
- Το όνομα του πληρωτή, το όνομα του λήπτη.
- Τον χρόνο λήξης, τον τόπο πληρωμής.
- Τον τόπο και τον χρόνο έκδοσης.
- Την υπογραφή του εκδότη.

δ) Επιταγή. Είναι έγγραφο, με το

οποίο, αυτός που έχει χρήματα στην τράπεζα, δίνει εντολή στην τράπεζα να πληρώσει το ποσό που αναγράφεται στον κομιστή της επιταγής. Η επιταγή είναι πληρωτέα εν όψει, δηλαδή με την εμφάνισή της στο γκισέ της τράπεζας. Έτσι, οποιοσδήποτε κατέχει μια επιταγή, μπορεί να εμφανιστεί στην τράπεζα και να την εξαργυρώσει, αρκεί βέβαια αυτός που εξέδωσε την επιταγή να έχει χρήματα στην τράπεζα. Η επιταγή χρησιμοποιείται ως μέσο πληρωμής, χωρίς να δίνονται άμεσα χρήματα. Και αυτό διευκολύνει τις συναλλαγές, κυρίως μεταξύ εμπόρων. Έτσι, αντί να «κουβαλάει» κάποιος μαζί του πολλά χρήματα, με τον κίνδυνο κλοπής, δίνει μια επιταγή. Η επιταγή πρέπει να έχει τα εξής υποχρεωτικά στοιχεία, που

αν λείπει κάποιο μπορεί να επέλθει ακυρότητα της επιταγής:

-Τη λέξη «Επιταγή» μέσα στο κείμενο του τίτλου.

-Την εντολή πληρωμής ορισμένου χρηματικού ποσού.

-Το όνομα του πληρωτή. Πληρωτής είναι η τράπεζα.

-Τον τόπο πληρωμής (το κατάστημα της συγκεκριμένης τράπεζας).

-Τον τόπο και τον χρόνο έκδοσης.

-Την υπογραφή του εκδότη.

ε)Πιστωτικές κάρτες. Είναι το λεγόμενο πλαστικό χρήμα, που εκδίδουν οι εμπορικές τράπεζες. Επιτρέπει στον αγοραστή να μην πληρώσει στο κατάστημα, κατά την αγορά των προϊόντων, αλλά αργότερα στην τράπεζα. Επίσης, ο αγοραστής μπορεί να πληρώσει με δόσεις, οπότε επιβαρύνεται με τόκους. Βέβαια, αν δεν καταβάλλει τις

δόσεις στον καθορισμένο χρόνο, πληρώνει υψηλότερους τόκους. Κάποιοι καταναλωτές παρασύρονται, μερικές φορές, από τις διαφημίσεις και χρησιμοποιούν αλόγιστα τις πιστωτικές κάρτες. Αυτό στο μέλλον τους δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα, καθώς δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ

100

**ΕΚΑΤΟΝ
ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ**

Χαρτονόμισμα των εκατό δισεκατομμυρίων δραχμών που είχε κυκλοφορήσει στην Ελλάδα κατά τη

διάρκεια της Κατοχής (1941–1944). Είναι το μεγαλύτερο σε ονομαστική αξία ελληνικό χαρτονόμισμα. Το χρήμα είχε χάσει εντελώς την αξία του και ήταν «πληθωριστικό».

Η αξία του χρήματος εξαρτάται από τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά. Και είναι γνωστό ότι οι τιμές άλλοτε αυξάνονται και άλλοτε μειώνονται. Έτσι, αν οι τιμές αυξάνονται, η αξία του χρήματος μειώνεται, ενώ αν οι τιμές μειώνονται, η αξία του χρήματος αυξάνεται.

Όταν αυξάνονται οι τιμές, λέμε ότι υπάρχει πληθωρισμός. Πληθωρισμός είναι η τάση για συνεχή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Ο πληθωρισμός έχει σημαντικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Πλήττει, κυρίως, αυτούς που έχουν σταθερά ει-

σοδήματα (π.χ. μισθωτούς, συνταξιούχους), γιατί μειώνεται το πραγματικό τους εισόδημα, αφού με τα ίδια χρήματα αγοράζουν λιγότερα προϊόντα.

11.3 Οι Τράπεζες

11.3.1 Εμπορικές Τράπεζες, Κεντρική Τράπεζα

Η λέξη «τράπεζα» αρχικά δήλωνε κάθε έπιπλο με οριζόντια επιφάνεια με τέσσερα πόδια (τραπέζι). Αργότερα σήμαινε το τραπέζι που έκαναν τις συναλλαγές τους οι αργυραμοιβοί (κυρίως ανταλλαγές νομισμάτων). Από αυτό προήλθε το «τράπεζα», ως πιστωτικό ίδρυμα.

Οι εμπορικές τράπεζες είναι επιχειρήσεις που δέχονται καταθέσεις από φυσικά και νομικά πρόσωπα (επιχειρήσεις, σωματεία κτλ.)

με επιτόκιο «Α» και χορηγούν δάνεια σε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα και στο κράτος με επιτόκια «Α+». Δηλαδή, κερδίζουν από τη διαφορά επιτοκίου.

Μετά την βιομηχανική επανάσταση και την επικράτηση του καπιταλιστικού συστήματος, άρχισε και η ανάπτυξη των τραπεζών. Από τις αρχές του 20ού αιώνα υπάρχει διασύνδεση τραπεζικού και χρηματιστηριακού κεφαλαίου, το οποίο αποκτά μεγάλη οικονομική και πολιτική δύναμη.

Αρχικά, οι εμπορικές τράπεζες εξέδιδαν τα χαρτονομίσματα, τα ονομαζόμενα τραπεζογραμμάτια. Από τις αρχές του 20ού αιώνα το δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων το έχει μόνο η κεντρική τράπεζα, η οποία είναι κρατική ή τελεί υπό τον έλεγχο του κράτους. Η κε-

ντρική τράπεζα αποτελεί την τράπεζα του κράτους (καταθέσεις και δάνεια του κράτους). Ασκεί σημαντικό ρόλο στην νομισματική και πιστωτική πολιτική του κράτους. Μετά την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ε.Κ.Τ.) έχει μειωθεί ο ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας των κρατών-μελών. Όμως, ο ρόλος της κεντρικής τράπεζας συνεχίζει να είναι σημαντικός:

- **Ελέγχεται από το κράτος.**
- **Εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.**
- **Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή, τις τράπεζες**

και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).

- Είναι αρμόδια για την παρακολούθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.
- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της Ε.Κ.Τ. μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της Ε.Κ.Τ.

Το τραπεζικό σύστημα αποτελείται από την κεντρική τράπεζα και το σύνολο των εμπορικών τραπεζών.

Επίσκεψη στην Ε.Κ.Τ.: Ανεξαρτησία–διαφάνεια–λογοδοσία της Ε.Κ.Τ.:

Ανεξαρτησία. Η ανεξαρτησία συντελεί στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από την εκτενή θε-

ωρητική ανάλυση και τα εμπειρικά στοιχεία σχετικά με την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών.

Διαφάνεια. Σημαίνει ότι η Ε.Κ.Τ. παρέχει, εγκαίρως, στο ευρύ κοινό και στις αγορές όλες τις πληροφορίες που αφορούν τη στρατηγική, τις αξιολογήσεις και τις αποφάσεις πολιτικής της, καθώς και τις διαδικασίες της, με τρόπο ειλικρινή και σαφή.

Λογοδοσία. Θεμελιακή αρχή των δημοκρατικών κοινωνιών είναι ότι κάθε ανεξάρτητο ίδρυμα που επιτελεί δημόσια λειτουργία οφείλει να λογοδοτεί στους πολίτες και τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους για την άσκηση των πολιτικών του. Συνεπώς, η λογοδοσία συνιστά σημαντικό συμπλήρωμα της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών.

Εμείς στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχουμε δεσμευθεί να εκτελούμε αποτελεσματικά όλα τα καθήκοντα κεντρικής τράπεζας που μας έχουν ανατεθεί, τα οποία ασκούμε επιδιώκοντας το ύψιστο επίπεδο ακεραιότητας, ικανοτήτων, αποδοτικότητας και διαφάνειας (Ε.Κ.Τ.). Με χαρά θα συνεχίσουμε να σας παρουσιάζουμε τις εργασίες της τράπεζας από τις νέες μας εγκαταστάσεις, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο επισκεπτών όπου θα παρέχονται εργαλεία και θα λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες εκπαιδευτικού χαρακτήρα. Από το δεύτερο εξάμηνο του 2014 θα έχετε τη δυνατότητα να κάνετε την κράτησή σας ηλεκτρονικά (από την Ε.Κ.Τ.).
(<https://www.ecb.europa.eu>)

11.3.2 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Από την 1η Ιανουαρίου 1999 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.) είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Η ζώνη του ευρώ περιλαμβάνει τις χώρες που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Σήμερα είναι δεκαοκτώ χώρες της Ε.Ε. και συνεχώς αυξάνονται. Η δημιουργία του κοινού νομίσματος και η ίδρυση της Ε.Κ.Τ., αποτέλεσε βασικό στάδιο στη μακρόχρονη πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Για να ενταχθεί μια χώρα στη ζώνη του ευρώ πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια σύγκλισης, ώστε να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την επιτυχημένη συμμετοχή στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Η

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μαζί με τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ αποτελούν το ευρωσύστημα. Η Ε.Κ.Τ. είναι η κεντρική τράπεζα για το ενιαίο νόμισμα της Ευρώπης, το ευρώ. Είναι ανεξάρτητη από τα άλλα όργανα της Ε.Ε. και από τα κράτη - μέλη. Η ανεξαρτησία της Ε.Κ.Τ. καθορίζεται στο θεσμικό πλαίσιο για την ενιαία νομισματική πολιτική (στη συνθήκη για την Ε.Ε. και στο καταστατικό της τράπεζας). Το βασικό καθήκον της Ε.Κ.Τ. είναι η διαφύλαξη της αξίας του ευρώ, δηλαδή να διατηρεί την αγοραστική δύναμη του ευρώ και, συνεπώς, τη σταθερότητα των τιμών στη ζώνη του ευρώ. Τον ίδιο στόχο έχει και το ευρωσύστημα.

Η λειτουργία του ευρωσυστήματος διέπεται από τις εξής οργανωτικές αρχές:

α) Συμμετοχή και συνεργασία.

Όλα τα μέλη με πνεύμα συνεργασίας και συλλογικότητας συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών του ευρωσυστήματος.

β) Διαφάνεια και λογοδοσία. Όλα τα μέλη ενεργούν με διαφάνεια και είναι πλήρως υπεύθυνα και υπόλογα για τη λειτουργία του ευρωσυστήματος.

γ) Συνοχή και ενότητα. Με σεβασμό προς το νομικό καθεστώς των μελών του, το Ευρωσύστημα, διακρίνεται από συνοχή και ενότητα, εκφράζεται με ενιαία φωνή και βρίσκεται κοντά στους πολίτες της Ευρώπης.

δ) Αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα κατά τη λήψη αποφά-

σεων. Όλες οι διαδικασίες διαβούλευσης και λήψης αποφάσεων πρέπει να στοχεύουν στην αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα. Η λήψη αποφάσεων εστιάζεται στην ανάλυση και στην ανάπτυξη επιχειρημάτων, καθώς και στην έκφραση όλων των διαφορετικών απόψεων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της Ε.Κ.Τ. και απαρτίζεται από:

- τα έξι μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής,**
- τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των χωρών της ζώνης του ευρώ (ευρωζώνη).**

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Αρμοδιότητες:

-Να καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και να λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο Ευρωσύστημα.

-Να χαράσσει τη νομισματική πολιτική για τη ζώνη του ευρώ (τα βασικά επιτόκια, την προσφορά διαθέσιμων στο Ευρωσύστημα κτλ.).

Η αποστολή του Ευρωσυστήματος
Το Ευρωσύστημα, το οποίο αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές

τράπεζες των κρατών-μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ, είναι η νομισματική αρχή της ζώνης του ευρώ. Πρωταρχικός μας στόχος στο Ευρωσύστημα είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών για το κοινό καλό. Ενεργώντας επίσης ως κύρια χρηματοπιστωτική αρχή, στοχεύουμε στη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την προώθηση της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης στην Ευρώπη.

Κατά την επιδίωξη των σκοπών μας αποδίδουμε υψίστη σημασία στην αξιοπιστία, την εμπιστοσύνη, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία. Στοχεύουμε στην αποτελεσματική επικοινωνία με τους πολίτες της Ευρώπης και τα μέσα ενημέρωσης. Στις σχέσεις μας με τις ευρωπαϊκές και τις εθνικές αρχές έχουμε αναλάβ-

βει τη δέσμευση να ενεργούμε απολύτως σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την αρχή της ανεξαρτησίας. (<https://www.ecb.europa.eu>)

11.4 Αποταμίευση – Καταθέσεις – Δανεισμός

Τα φυσικά πρόσωπα (οι άνθρωποι) και τα νομικά πρόσωπα (επιχειρήσεις, σωματεία, οργανισμοί κτλ.) έχουν έσοδα από διάφορες πηγές, όπως από εργασία, ενοίκια, καταθέσεις, πωλήσεις προϊόντων κτλ.

Τόσο οι ιδιώτες όσο και οι επιχειρήσεις, συνήθως, δεν ξοδεύουν όλα τα έσοδά τους. Ένα μέρος των εσόδων το αποταμιεύουν για να καλύψουν μελλοντικές τους ανά-

γκες. Αυτή τη λογική ακολουθεί κάθε σώφρων άνθρωπος.

Ειδικότερα, οι άνθρωποι έχουν τουλάχιστον δύο βασικές επιλογές για να καλύψουν τις ανάγκες τους: είτε να καταναλώνουν ολόκληρο το μηνιαίο ή ετήσιο εισόδημά τους, για να καλύψουν τωρινές ανάγκες, είτε να καταναλώνουν μέρος του εισοδήματός τους και το υπόλοιπο να το αποταμιεύουν για να το χρησιμοποιήσουν για μελλοντικές ανάγκες (αγορά κατοικίας, σπουδές παιδιών, δαπάνες υγείας κτλ.).

Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη προσοχή στον δανεισμό. Ο δανεισμός είναι απαραίτητος, για μεν τις επιχειρήσεις για να κάνουν π.χ. τις αναγκαίες επενδύσεις. Για δε τα νοικοκυριά για να κάνουν μια αγορά (π.χ. ενός ακινήτου) ή για να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες. Δεν

χρειάζεται δανεισμός για τρέχουσες καταναλωτικές δαπάνες (αγορά αυτοκινήτου, διακοπές κτλ.). Βέβαια, καθένας επιλέγει αυτό που κρίνει πιο ορθό. Αλλά ό,τι και αν επιλέξει, έχει την ευθύνη της επιλογής του.

Τόσο τα νοικοκυριά όσο και οι επιχειρήσεις ένα μέρος των εσόδων τους το αποταμιεύουν για να καλύψουν μελλοντικές τους ανάγκες.

Η αποταμίευση σε παλιότερες εποχές γινόταν στο σεντούκι. Σήμερα, συνήθως, γίνεται στις τράπεζες, αφενός για να παίρνουμε τόκο και αφετέρου για λόγους ασφάλειας (απώλεια, φθορά, κλοπή κτλ.). Από τη μεριά τους οι εμπορικές τράπεζες δέχονται καταθέσεις που διακρίνονται ως εξής:

α) Καταθέσεις ταμιευτηρίου. Ο καταθέτης μπορεί να κάνει καταθέσεις ή αναλήψεις χρημάτων, όποτε θέλει

αυτός. Γι' αυτό και είναι η συνηθέστερη μορφή κατάθεσης.

β) Καταθέσεις προθεσμίας. Ο καταθέτης καταθέτει τα χρήματά του για ορισμένη προθεσμία, (6 μήνες, 1 χρόνο κτλ.). Μόνο μετά την παρέλευση αυτού του χρονικού διαστήματος μπορεί να κάνει ανάληψη. Αν κάνει νωρίτερα ανάληψη, χάνει ένα μέρος του τόκου που θα έπαιρνε. Οι καταθέσεις προθεσμίας έχουν, συνήθως, μεγαλύτερο επιτόκιο από τις καταθέσεις ταμιευτηρίου.

γ) Καταθέσεις όψεως. Ο καταθέτης, συνήθως, κάνει καταθέσεις και αναλήψεις με επιταγές. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω (κεφ. 11.2.2) οι επιταγές διευκολύνουν τις συναλλαγές, όταν οι συναλλασσόμενοι χρειάζονται μεγάλα χρηματικά ποσά. Για τις καταθέσεις που δέχονται οι εμπορικές τράπεζες πληρώνουν

στους καταθέτες τόκο. Ο τόκος είναι ανάλογος με το επιτόκιο που επικρατεί στην αγορά, ανάλογος με τη συμφωνία που έχει γίνει μεταξύ καταθέτη και τράπεζας. Οι τράπεζες, συνήθως, όσο μεγαλύτερη είναι η κατάθεση, τόσο μεγαλύτερο επιτόκιο προσφέρουν. Και βέβαια υπάρχουν διαφορές στα επιτόκια που δίνουν οι διάφορες τράπεζες.

Τόκος είναι το ποσό που αποφέρουν ως κέρδος τα χρήματα που είναι κατατεθειμένα στην τράπεζα για ορισμένη χρονική περίοδο, συνήθως ένα έτος, ανάλογα με το επιτόκιο.

Επιτόκιο είναι ο τόκος που αποφέρουν τα χρήματα των εκατό ευρώ που είναι κατατεθειμένα στην τράπεζα για ένα έτος.

Παράδειγμα: Ο κ. Οικονόμος καταθέτει στην τράπεζα κεφάλαιο

1000 ευρώ με επιτόκιο 5% τον χρόνο. Άρα, ο κ. Οικονόμος μετά από έναν χρόνο δικαιούται: κεφάλαιο 1000 ευρώ + 50 ευρώ τόκο. Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, οι εμπορικές τράπεζες είναι επιχειρήσεις, που ως κύριο έργο έχουν να δέχονται καταθέσεις και να χορηγούν δάνεια. Με άλλα λόγια, αγοράζουν και πωλούν χρήμα. Όπως κάθε επιχείρηση, έτσι και οι τράπεζες έχουν έξοδα (ενοίκια, μισθοί προσωπικού κτλ.). Επιπλέον, πληρώνουν τόκους στους καταθέτες. Για να είναι κερδοφόρες επιχειρήσεις και να συνεχίζουν να υπάρχουν, δίνουν στους καταθέτες επιτόκιο μικρότερο από το επιτόκιο που δίνουν στους δανειζόμενους. Δηλαδή, κερδίζουν από τη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου καταθέσεων και του επιτοκίου δανεισμού.

Οι εμπορικές τράπεζες χορηγούν δάνεια προς τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις και στο κράτος. Ειδικότερα, τα δάνεια προς τα νοικοκυριά διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: στεγαστικά, τα οποία δίνονται για αγορά οικοπέδου, σπιτιού κτλ. και τα καταναλωτικά, που δίνονται για αγορά καταναλωτικών αγαθών (αυτοκίνητο, οικοσκευή κτλ.). Τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις, ανάλογα με τις ανάγκες τους, διακρίνονται, σε δάνεια για επενδύσεις, για εμπορική κίνηση κτλ. Κάποιες τράπεζες εξειδικεύονται στην παροχή δανείων σε ορισμένους κλάδους παραγωγής (π.χ. μια τράπεζα επενδύσεων χορηγεί δάνεια για επενδύσεις). Τα δάνεια προς το κράτος, κυρίως, δίνονται με την αγορά ομολόγων. Δηλαδή, το κράτος, για τα καλύψει τις ανά-

γκες του, εκδίδει κρατικά ομόλογα, τα οποία αγοράζουν οι τράπεζες.

Μαρίνους βαν Ρειϊ-μέρσβελε, Ο αργυραμοιβός και η γυναίκα του, 1540.

Καμία εμπορική τράπεζα δεν κρατάει στα συρτάρια της όλες τις καταθέσεις, ούτε βέβαια διαθέτει όλες τις καταθέσεις σε δάνεια. Η εμπειρία των τραπεζών δείχνει ότι αν έχει καταθέσεις εκατό (100) ευρώ μπορεί να διαθέτει, χωρίς κίνδυνο, σε δάνεια ερίπου τα εβδομήντα πέντε (75), και να κρατήσει τα είκοσι πέντε (25) ευρώ ως απόθεμα, ως διαθέσιμα στο ταμείο της.

Ακούγεται, συχνά, το ερώτημα του τι μπορεί να συμβεί αν όλοι οι

καταθέτες μιας τράπεζας αποφασίσουν να κάνουν ταυτόχρονη ανάληψη των καταθέσεών τους. Αυτό που θα συμβεί είναι η κατάρρευση της τράπεζας, καθώς είναι αδύνατο να έχει ρευστό χρήμα προκειμένου να ικανοποιήσει όλες τις απαιτήσεις των καταθετών της.

Όταν υπάρχει η φημολογία χρεωκοπίας μιας τράπεζας, μεγάλης οικονομικής κρίσης ή πολέμου, οι καταθέτες σπεύδουν μαζικά να πάρουν τα χρήματά τους και αυτό επιτείνει το πρόβλημα. Στην πραγματικότητα, επιταχύνει την κρίση ή την χρεωκοπία.

Γι' αυτό σε τέτοιες κρίσιμες καταστάσεις χρειάζεται ψυχραιμία από τους πολίτες, υπευθυνότητα από την πολιτεία και προσοχή στην ανεύθυνη φημολογία.

Οι εμπορικές τράπεζες είναι επι-

χειρήσεις. Για να επιτύχουν τον στόχο τους, που είναι η μεγιστοποίηση των κερδών τους, θα πρέπει να χορηγούν, εφόσον έχουν καταθέσεις, όσο το δυνατόν περισσότερα δάνεια. Όμως, αυτό δεν συμβαίνει διότι υφίστανται δύο, κυρίως, περιορισμοί:

α) Οι περιορισμοί και ο έλεγχος από την κεντρική τράπεζα. Οι εμπορικές τράπεζες λειτουργούν υπό τον έλεγχο της κεντρικής τράπεζας, η οποία, μεταξύ άλλων, καθορίζει και το ποσοστό των διαθέσιμων χρημάτων που οφείλουν να κατέχουν οι εμπορικές τράπεζες, για να μπορούν να εξυπηρετούν χωρίς πρόβλημα τις αναλήψεις από τους καταθέτες.

β) Ο επιχειρηματικός κίνδυνος. Οι εμπορικές τράπεζες όταν δίνουν δάνεια σε νοικοκυριά και επιχειρή-

σεις, οφείλουν να ερευνούν την οικονομική κατάσταση των δανειζόμενων, καθώς και τις δυνατότητές τους να επιστρέψουν τα δάνεια. Γι' αυτό άλλωστε ζητούν και εγγυήσεις από τους δανειζόμενους ή τρίτα πρόσωπα που μπορούν να εγγυηθούν γι' αυτούς.

Τράπεζα των Η.Π.Α., 19ος αιώνας.

11.5 Το Χρηματιστήριο – Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Όπως αναφέρθηκε (κεφ. 10.5.1) οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν τη

νομική μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας (Α.Ε.) και το κεφάλαιό τους διαιρείται σε μετοχές. Οι Α.Ε., εφόσον εκπληρώνουν ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούν να εισάγουν τις μετοχές τους στο χρηματιστήριο. Όταν οι επιχειρήσεις αυτές έχουν ανάγκη από κεφάλαια, αντί να πάρουν δάνεια από τις τράπεζες (ακριβότερα, δυσκολότερα), εισάγουν τις μετοχές τους στο χρηματιστήριο και έτσι αντλούν τα απαραίτητα κεφάλαια.

Χρηματιστήριο είναι η «αγορά», (αγορά και πώληση) μετοχών και ομολόγων (δανειακοί τίτλοι δημοσίου και μεγάλων επιχειρήσεων). Το 1876, ιδρύθηκε το Χρηματιστήριο Αθηνών – Αγορά Αξιών, το οποίο το 2000 αναδιοργανώθηκε και λειτουργεί η εταιρία «Ελληνικά Χρηματιστήρια Α.Ε.». Σκοπός του

Χρηματιστηρίου, σύμφωνα με το καταστατικό του, είναι η οργάνωση των χρηματιστηριακών συναλλαγών οι οποίες καταρτίζονται κατά αποκλειστικότητα σε χρηματιστήρια αξιών και παραγώγων.

Εκτός από το χρηματιστήριο αξιών, που λειτουργεί ως αγορά μετοχών και ομολόγων, υπάρχει το χρηματιστήριο εμπορευμάτων, που λειτουργεί ως αγορά για ορισμένα προϊόντα (αγροτικά προϊόντα, μεταλλεύματα κτλ.) και το χρηματιστήριο ναύλων, που λειτουργεί για τις ναυλώσεις πλοίων. Πάντως, όπως και οι τράπεζες, η ορθή λειτουργία του χρηματιστηρίου συμβάλλει στην ανάπτυξη της χώρας (π.χ. όσοι αγοράζουν μετοχές επενδύουν σε επιχειρήσεις). Στη χώρα μας λειτουργούν το Χρηματι-

στήριο Αθηνών και το Χρηματιστηριακό Κέντρο Θεσσαλονίκης.

Μεγάλα χρηματιστήρια, που επηρεάζουν τις διεθνείς οικονομικές εξελίξεις, αλλά δίνουν και τις «κατευθύνσεις» στα υπόλοιπα, είναι τα χρηματιστήρια της Νέας Υόρκης, της Φρανκφούρτης, του Τόκιο, του Λονδίνου κτλ.

Το χρηματιστήριο αποτελεί τη βασική αγορά για συναλλαγές, κυρίως, μετοχών και παραγώγων στην Ελλάδα για ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές. Έχει προσελκύσει σημαντικό αριθμό κεφαλαίων από το εξωτερικό. Σχεδόν το 50% της συνολικής κεφαλαιοποίησης της ελληνικής αγοράς βρίσκεται στα χέρια των διεθνών θεσμικών επενδυτών, οι οποίοι κατά μέσο όρο πραγματοποιούν περίπου το

50% της συναλλακτικής δραστηριότητας.

Όποιος θέλει να αγοράσει ή να πωλήσει μετοχές ή ομόλογα δεν μπορεί να πάει στο χρηματιστήριο μόνος του. Θα πρέπει να μεσολαβήσουν οι χρηματιστηριακές εταιρείες. Μόνο αυτές μπορούν να εκτελέσουν εντολές (αγορά, πώληση) των πελατών τους.

Γενικά, όσοι αγοράζουν και πωλούν μετοχές και ομόλογα στο χρηματιστήριο διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

Πρώτον, επενδυτές. Αγοράζουν μετοχές, διότι προσδοκούν μεγαλύτερο κέρδος (μέρισμα) π.χ. από τον τόκο που θα έπαιρναν από την τράπεζα για το ίδιο ποσό. Βέβαια, όποιος έχει μετοχές μιας εταιρείας, είναι μέτοχος (ιδιοκτήτης) της εταιρείας, κατά το ποσοστό των μετο-

χών του. Γι' αυτό υπάρχουν και επενδυτές που αγοράζουν μεγάλο αριθμό μετοχών για να μπορούν να έχουν λόγο στην πορεία της εταιρείας.

Δεύτερον, κερδοσκοποί. Αγοράζουν μετοχές σε χαμηλή τιμή και προσδοκούν να την πωλήσουν σε υψηλή τιμή και εάν είναι δυνατόν σε σύντομο χρονικό διάστημα. Υπόψη ότι υπάρχουν και διεθνείς εταιρείες (funds) με τεράστια κεφάλαια, που μπορούν να κερδοσκοπούν και να επηρεάζουν την πορεία των χρηματιστηρίων.

Τα Χρηματιστήρια διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία, όπως:

- Οι επιχειρήσεις μπορούν να βρουν τα κεφάλαια που έχουν ανάγκη με καλύτερους όρους

από αυτούς που δανείζουν οι τράπεζες.

- Οι επενδυτές μπορούν να επενδύσουν σε μετοχές και ομόλογα με την προσδοκία του κέρδους, δηλαδή μιας αποδοτικής επένδυσης.**
- Οι συναλλαγές διευκολύνονται, γιατί είναι χώρος συνάντησης, ζήτησης και προσφοράς μετοχών, ομολόγων κτλ.**

Το χρηματιστήριο άρχισε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο.

Ταυτόχρονα, η οικονομική ανάπτυξη της χώρας και η ένταξή της στην Νομισματική και Οικονομική Ενοποίηση (Ο.Ν.Ε.) συντέλεσαν στην ανάπτυξη του χρηματιστηρίου. Επισημαίνεται ότι την εποχή εκείνη οι Έλληνες έπαιζαν στο χρηματι-

στήριο με φρενήρη ρυθμό. Το αποτέλεσμα ήταν με το χρηματιστηριακό κραχ του 1999 πολλοί Έλληνες να χάσουν μεγάλες περιουσίες.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Στόχος της είναι η διασφάλιση της λειτουργίας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με ίδιους πόρους, λειτουργεί αποκλειστικά χάριν του δημοσίου συμφέροντος και απολαύει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας. Η λειτουργία της δεν βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, οι δε πόροι της προέρ-

χονται από τέλη και εισφορές που βαρύνουν τους εποπτευόμενους φορείς. Ο προϋπολογισμός της Επιτροπής συντάσσεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και εγκρίνεται από τον υπουργό οικονομίας και οικονομικών.

Από το 1870, στη διασταύρωση των οδών Ερμού και Αιόλου, πάνω από το ιστορικό καφενείο «Η Ωραία Ελλάς», βρισκόταν η «Λέσχη των Εμπόρων Αθηνών», που χρησίμευε ως τόπος συναντήσεως των επαγγελματιών, αλλά συχνά και ως πρακτορείο ειδήσεων. Στον χώρο αυτό κάθε απόγευμα γινόταν διαπραγματεύσεις επί των ομολογιών των εθνικών δανείων που εκδίδονταν τότε. Σταδιακά και με τη διάδοση των μετοχικών τίτλων, δημιουργήθηκε η διάθεση για σημα-

ντικότερες συναλλαγές. Με την πάροδο του χρόνου, η λέσχη μετατράπηκε «Μετοχοπρατήριο». Έτσι άρχισε να λειτουργεί ένα «ανεπίσημο» Χρηματιστήριο στην Αθήνα.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

Το χρηματιστήριο στην οδό Σοφοκλέους, Αθήνα.

Η αίθουσα του χρηματιστηρίου στην οδό Σοφοκλέους, Αθήνα.

Μέχρι το πρόσφατο παρελθόν οι συνεδριάσεις του χρηματιστηρίου (οδός Σοφοκλέους, στην Αθήνα) ήταν άμεσες. Οι χρηματιστές συγκεντρώνονταν στην αίθουσα, γύρω από ένα κυκλικό κιγκλίδωμα και φώναζαν τις προσφορές τους στον αρμόδιο υπάλληλο. Σήμερα, οι συναλλαγές γίνονται μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Το νέο χρηματιστήριο Αθηνών, στη Λ. Καβάλας.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς διερευνά ενυπόγραφες καταγγελίες επενδυτών, οι οποίες ενδέχεται να αφορούν παραβάσεις νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά και επιβάλλει

**κυρώσεις στις περιπτώσεις που διαπιστώνονται παραβάσεις.
«Την αναστολή διαπραγμάτευσης των μετοχών των εταιρειών... αποφάσισε το Χρηματιστήριο Αθηνών, μετά από σχετικό αίτημα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς». (Από τον ημερήσιο Τύπο)**

Ερωτήσεις - Ασκήσεις – Δραστηριότητες

Α' ΟΜΑΔΑ

1α. Βάλτε Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος) στην αντίστοιχη απάντηση:

_____ Αγορά είναι ο τόπος που αγοράζουν και πουλάνε προϊόντα.

_____ Η πόλη παράγει πολιτισμό.

_____ Οι εμπορικές τράπεζες δανείζουν χρήμα.

_____ Η κεντρική τράπεζα είναι η τράπεζα του κέντρου.

_____ Η συναλλαγματική είναι πληρωτέα εν όψει.

1β. Η κεντρική τράπεζα (να κυκλώσετε την σωστή απάντηση):

α. Δέχεται καταθέσεις προθεσμίας.

β. Δέχεται τις αποταμιεύσεις.

γ. Παρέχει δάνεια.

δ. Συμμετέχει στο ευρωσύστημα.

ε. Είναι τράπεζα του κέντρου.

1γ. Να αντιστοιχίσετε τις έννοιες της Α΄ στήλης με τις έννοιες της Β΄ στήλης, γράφοντας τον αντίστοιχο αριθμό της Α΄ στήλης στο κενό της Β΄ στήλης.

Α΄ στήλη

1. Χρήμα

2. Χαρτονόμισμα

3. συναλλαγματική

4. Επιταγή

___ Β΄ στήλη

___ είναι πλαστικό χρήμα

___ εκδίδεται από την εκδοτική τράπεζα

___ έχει χρόνο λήξεως

___ είναι πληρωτέα εν όψει

5. πιστωτική κάρτα ____ είναι μέσο πληρωμής

2α. Εξηγήστε την έννοια του χρήματος και αναφέρατε διάφορα πράγματα που χρησιμοποιούνταν ως χρήμα.

2β. Ποιος είναι ο ρόλος της κεντρικής τράπεζας;

B' ΟΜΑΔΑ

1α. Ποιες λειτουργίες επιτελεί το χρήμα;

2β. Αναπτύξτε τρεις μορφές σύγχρονου χρήματος.

2α. Ποια η διαφορά συναλλαγματικής και επιταγής;

2β. Ποιες συνέπειες είχε η χρησιμοποίηση του μεταλλικού νομίσματος στην οικονομική ζωή των ανθρώπων;

Επιπλέον:

- Ποιες είναι οι κυριότερες ιδιότητες του χρήματος;**
- Ποιες οι διαφορές κεντρικής τράπεζας και εμπορικών τραπεζών;**
- Ποιες είναι οι βασικές αρχές που διέπουν τη λειτουργία του ευρωσυστήματος;**
- Να γίνει συζήτηση για τον δανεισμό και τον υπερδανεισμό.**

Βασική ορολογία

-άμεση δημοκρατία: το πολίτευμα το οποίο ίσχυσε στην αρχαία Ελλάδα, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι πολίτες άρχουν και άρχονται κατά σειράν, όλοι συμμετέχουν στην άσκηση της εξουσίας (νομοθετικής, εκτελεστικής, δικαστικής).

-αμυντικός εθνικισμός (πατριωτισμός): είναι η αγάπη και η αφοσίωση προς την πατρίδα, δεν έχει επεκτατικές βλέψεις, αλλά προασπίζεται το δικό του εθνικό έδαφος, τον πολιτισμό του, τις παραδόσεις του, την ταυτότητά του.

-ανταγωνιστική επιχείρηση / οικονομία: επιχείρηση / οικονομία, που παράγει αγαθά και υπηρεσίες, που μπορούν να ανταγωνιστούν αγαθά και υπηρεσίες από άλλες ε-

πιχειρήσεις / οικονομίες (άλλες χώρες).

-ανταγωνιστικό προϊόν: ποιοτικό και σε καλή τιμή προϊόν, για τον αγοραστή-πελάτη, ώστε να το προτιμά σε σχέση με άλλα ομοειδή προϊόντα. Και αυτό πρέπει να αποτελεί τον κύριο στόχο κάθε επιχείρησης.

-αντιπραγματισμός: ανταλλαγή πράγματος αντί πράγματος.

-αρχή επικουρικότητας: σύμφωνα με αυτήν, η Ε.Ε. δρα μόνο εάν και στον βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη, και συνεπώς δύνανται, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο.

- ἀρχειν και ἀρχεσθαι:** η ικανότητα του πολίτη να κυβερνά και να κυβερνάται.
- βιοποικιλότητα:** η ύπαρξη πολλών ειδών ζώων και φυτών.
- Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας:** αρμόδια υπηρεσία για την οργάνωση της πολιτικής άμυνας (εν καιρώ πολέμου) και της πολιτικής προστασίας (εν καιρώ ειρήνης) με στόχο την ασφάλεια των πολιτών.
- «Δια βίου Εκπαίδευση»:** η εκπαίδευση που συντελείται σε ολόκληρη τη ζωή. Οι ταχύτερες αλλαγές σε όλους τους τομείς επιτάσσουν την διαρκή εκπαίδευση.
- δημόσιο έλλειμμα:** το δημόσιο έλλειμμα υπάρχει όταν τα δημόσια έσοδα είναι μικρότερα από τα δημόσια έξοδα.
- εθελοντισμός:** η οργανωμένη προ-

σφοδρά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς την απαίτηση ανταλλάγματος.

-εθνικισμός: είναι η αποκλειστική προσήλωση προς την ιδέα του έθνους, στη διάκριση και στην υπεροχή του δικού μου έθνους. Όταν ο εθνικισμός έχει επεκτατικές βλέψεις και διάθεση επιβολής σε άλλα έθνη μετατρέπεται σε σωβινισμό.

-ελληνορθόδοξη παράδοση: περιλαμβάνει τη γλώσσα, τη νοοτροπία, τους θεσμούς, την ορθοδοξία. Περιλαμβάνει τον ελληνικό πολιτισμό, όπως διαμορφώθηκε από την αρχαία Ελλάδα μέχρι τις μέρες μας. Αρχαία Ελλάδα, Βυζάντιο και Ορθοδοξία αποτελούν το τρίπτυχο της Ελληνορθοδοξίας.

-εμπορικό ισοζύγιο της χώρας: περιλαμβάνει τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων, δηλαδή πόσα

προϊόντα εισάγει και πόσα προϊόντα εξάγει η χώρα.

-εμπιστοσύνη: σημαίνει πίστη, αξιοπιστία, σεβασμός, σε όλο το πλέγμα σχέσεων που αναπτύσσονται στις σχέσεις των ανθρώπων. Είναι από τις πιο απαραίτητες αξίες για τις σχέσεις κράτους–επιχείρησης–εργαζομένων και για την πρόοδο των εργαζομένων και της επιχείρησης.

-ένταξη: είναι η διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, κυρίως μέσω της προώθησής τους στην απασχόληση.

-εξωστρέφεια επιχειρήσεων: οι επιχειρήσεις που έχουν στραμμένο το ενδιαφέρον τους προς ξένες αγορές, που παράγουν προϊόντα ανταγωνιστικά σε σχέση με άλλες

ομοειδείς επιχειρήσεις του εξωτερικού.

-επιθετικός εθνικισμός (ιμπεριαλισμός): δηλώνει την προσπάθεια επέκτασης και επιβολής ενός έθνους σε άλλα έθνη.

-επιταγή: είναι έγγραφο, με το οποίο, αυτός που έχει χρήματα στην τράπεζα δίνει εντολή στην τράπεζα να πληρώσει το ποσό που αναγράφεται στον κομιστή της επιταγής. Η επιταγή είναι πληρωτέα εν όψει, δηλαδή με την εμφάνισή της στο γκισέ της τράπεζας.

-επιχειρείν/επιχειρηματικότητα: σημαίνει τόλμη, φαντασία, δημιουργία. Σημαίνει επιστημονικές γνώσεις και έξυπνες ιδέες που γίνονται πράξεις. Σημαίνει μετουσίωση της αβεβαιότητας σε βεβαιότητα και δράση.

-επιχείρηση: παραγωγική μονάδα

που συνδυάζει τους συντελεστές παραγωγής (έδαφος, εργασία, κεφάλαιο), για να παράγει αγαθά και υπηρεσίες, με σκοπό το κέρδος.

-ευρωπαϊκή ιθαγένεια: η ιθαγένεια που έχουν οι ευρωπαίοι πολίτες.

Έτσι κάθε πολίτης της Ε.Ε. έχει δύο ιθαγένειες, του κράτους-μέλους και της Ε.Ε.

-Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία: δηλώνει την ένωση των Ευρωπαϊκών κρατών-πολιτειών σε μια συμπολιτεία.

-εταιρική κοινωνική ευθύνη: συνίσταται στην ενσωμάτωση, σε εθελοντική βάση, θεμάτων κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτισμικής μέριμνας στις επιχειρηματικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων, καθώς και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

-ευρωσύστημα: αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

μαζί με τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ.

-ηλεκτρονική δημοκρατία: εφαρμογή της δημοκρατίας, δηλαδή ψηφοφορία για διάφορα θέματα μέσω του Η/Υ ή από ειδικά μηχανήματα που θα είναι εγκατεστημένα σε κεντρικά σημεία της πόλης.

-θεμελιώδες πολιτικό πρόβλημα: το θεμελιώδες πρόβλημα της πολιτικής είναι το ερώτημα: περισσότερη ισότητα (δικαιοσύνη) ή περισσότερη αποτελεσματικότητα; Αλλιώς, η πολιτική υπηρετεί αξίες ή συμφέροντα;

-ιθαγένεια: ο νομικός δεσμός που συνδέει ένα πρόσωπο με ορισμένο κράτος και ο οποίος συνεπάγεται δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αποκτάται είτε με βάση τη συγγένεια εξ

αίματος (ius sanguinis) είτε με βάση τον τόπο γέννησης (ius soli).

-καταμερισμός εργασίας: κατανομή εργασίας σε περισσότερα πρόσωπα. Η κατανομή αρμοδιοτήτων για επιμέρους στάδια της παραγωγής σε διαφορετικά πρόσωπα με αποτέλεσμα την περισσότερη και καλύτερη παραγωγή.

-κομματικοποίηση: η δράση υπέρ κόμματος σύμφωνα με τις κομματικές πεποιθήσεις ή τις κομματικές εντολές.

-Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση: είναι αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα.

-κοσμοπολίτης: ο πολίτης του κόσμου.

-κοσμοπολιτισμός: για ένα κράτος σημαίνει την ύπαρξη στοιχείων και χαρακτηριστικών από πολλά μέρη

του κόσμου. Για έναν πολίτη σημαίνει ότι είναι συγχρόνως πολίτης του κόσμου και πολίτης ενός κράτους.

-κρατικός παρεμβατισμός: η παρέμβαση του κράτους στην οικονομία. Σκοπός του κρατικού παρεμβατισμού είναι ο περιορισμός των ανεπιθύμητων καταστάσεων που προξενεί η λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς, και κατ' επέκταση η επίλυση των βασικών οικονομικών προβλημάτων.

-κύριο οικονομικό πρόβλημα: πώς με περιορισμένους πόρους θα ικανοποιηθούν οι απεριόριστες ανάγκες; Από αυτό απορρέουν και τα άλλα οικονομικά προβλήματα.

-κοινωνικά προγράμματα: τα διάφορα προγράμματα της Ε.Ε. που έχουν στόχο την προώθηση κοινωνικών πολιτικών (παιδεία, ανταγωνιστικότητα, περιβάλλον κτλ.).

-καινοτομία: ο πειραματισμός, η αναζήτηση, η υιοθέτηση του καινούργιου, η διαρκής προσαρμογή, η αποδοχή νέων μορφών οργάνωσης και παραγωγής είναι στοιχεία καινοτομίας, που αποτελούν παράγοντα επιτυχίας για την επιχείρηση και κινητήρια δύναμη για την οικονομία.

-κουλτούρα καινοτομίας: αναφέρεται στις βασικές αξίες και στους κανόνες σύμφωνα με τους οποίους αισθάνονται, σκέφτονται και δρουν οι εργαζόμενοι της επιχείρησης και πρωτίστως τα στελέχη της. Χωρίς κουλτούρα καινοτομίας, η επιχείρηση δεν μπορεί να αναπτύξει και να επιτύχει καινοτομίες.

-κράτος: η λέξη κράτος στην αρχαία ελληνική γλώσσα σήμαινε «δύναμη». Το κράτος είναι οργανωμένη πολιτική οντότητα, η οποία

σε μια καθορισμένη γεωγραφική περιοχή παράγει νόμους που οργανώνουν την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή.

-κώδικας δεοντολογίας και επιχειρηματικής ηθικής: σύνολο αρχών, ηθικής και κοινωνικής φύσεως, που δεσμεύουν την επιχείρηση να δραστηριοποιείται σύμφωνα με τις αρχές του.

-Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (Μ.Κ.Ο.): οργανώσεις κυρίως με ανθρωπιστικό χαρακτήρα. Δρουν με βάση τις αρχές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης και με βάση το δικαίωμα παρέμβασης υπέρ των αδυνάτων.

-νόμος της ζήτησης: όταν αυξάνεται η τιμή ενός αγαθού, η ζητούμενη ποσότητα μειώνεται. Και αντίθετα, όταν μειώνεται η τιμή ενός αγαθού, η ζητούμενη ποσότητα αυξάνεται.

Δηλαδή, η σχέση μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας είναι αντιστρόφως ανάλογη.

-νόμος της προσφοράς: όταν αυξάνεται η τιμή ενός αγαθού, η προσφερόμενη ποσότητα αυξάνεται, και όταν μειώνεται η τιμή ενός αγαθού, η προσφερόμενη ποσότητα μειώνεται.

-ο ρυπαίνων πληρώνει: βασική αρχή στην οικολογία με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

-οδική ασφάλεια: η ασφάλεια όταν κυκλοφορούμε στους δρόμους. Οι κύριοι παράγοντες οδικής ασφάλειας είναι ο οδηγός, το όχημα, ο δρόμος, η σήμανση και ο έλεγχος.

-συντελεστές παραγωγής: το έδαφος (φυσικοί πόροι), το κεφάλαιο (μηχανήματα, κτήρια κτλ.) και η εργατική δύναμη.

-παγκοσμιοποίηση: η κυκλοφορία

αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου και ανθρώπων γίνεται πλέον σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτό έχει επιφέρει μεγαλύτερη επικοινωνία και μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση μεταξύ των χώρων όλου του κόσμου.

-παγκόσμιο χωριό: ο πλανήτης Γη είναι μια κουκίδα στο σύμπαν. Οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών έχουν ενώσει όλον τον κόσμο, οπότε γίνεται λόγος για παγκόσμιο χωριό.

-πολίτης: κάθε μέλος κράτους που έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι του κράτους του οποίου έχει την ιθαγένεια. Κάθε μέλος του κράτους έχει πολιτικά δικαιώματα και κυρίως το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

-πολιτικάντης: ο πολιτικός που ενδιαφέρεται για το δικό του όφελος και όχι για το όφελος του συνόλου.

Είναι ο καταφερτζής, που με τον τρόπο του λέει το κατάλληλο ψέμμα, την κατάλληλη στιγμή, για να επιτύχει το στόχο του.

-πολιτική: η τέχνη και η επιστήμη της διακυβέρνησης. Η συμμετοχή / δράση του πολίτη στο κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι, στις δημόσιες υποθέσεις.

-πολιτική απάθεια: η αδιαφορία για την πολιτική. Μερικές φορές δεν είναι αδιαφορία για την πολιτική αλλά συνειδητή επιλογή.

-πολιτική συμμετοχή: η συμμετοχή / δράση, ατομική ή ομαδική, του πολίτη στο κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι, στις δημόσιες υποθέσεις.

-πολιτική τέχνη: «η αληθινή πολιτική τέχνη δεν πρέπει να ενδιαφέρεται για το ατομικό αλλά για το κοινό συμφέρον, διότι το ατομικό

διασπά, ενώ το κοινό ενώνει την πολιτεία» (Πλάτων, Νόμοι).

-πολιτικές αρετές / αξίες: εκφράζουν τις πραγματικές και βαθύτερες ανάγκες των πολιτών. Αποκρυσταλλώνονται σε γενικές αρχές και ιδέες που προσανατολίζουν και καθοδηγούν τα άτομα και την κοινωνία. Επηρεάζουν τις πεποιθήσεις μας και λειτουργούν ως κατευθυντήριοι άξονες για την αξιολόγηση των εαυτών μας και των άλλων.

-πολιτικό ήθος: έχει ο πολιτικός που διαπνέεται από πολιτικές αρετές, που ασκεί την πολιτική εξουσία, σύμφωνα με τους κανόνες της πολιτικής τέχνης και επιστήμης, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

-πολιτικό κόστος: είναι η απώλεια πολιτικής δύναμης για τον πολιτικό, την κυβέρνηση, το κόμμα, όταν

λογοδοτούν για λανθασμένες επιλογές. Κάθε πρόσωπο και κάθε φορέας που ασκεί πολιτική οφείλει να λογοδοτεί, δεδομένου ότι η λογοδοσία είναι βασική αρχή της δημοκρατίας.

-πολιτικό σύστημα: η συστηματική οργάνωση θεσμών, πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων που διαμορφώνουν την πολιτική βούληση της πολιτείας.

-πολιτικοποίηση: η διαδικασία εκμάθησης, διαμόρφωσης πολιτικής συνείδησης και συμμετοχής του πολίτη στα κοινά.

-πολιτικός: το πρόσωπο που συμμετέχει ενεργά σε εκλογικές αναμετρήσεις για να αντιπροσωπεύσει το λαό σε οποιαδήποτε πολιτική θέση.

-πολιτικός αναλφαβητισμός: όταν ο πολίτης δεν έχει τις απαραίτητες κοινωνικές και πολιτικές γνώσεις

για να μπορεί να συμμετέχει ουσιαστικά, ελεύθερα και υπεύθυνα στα πολιτικά δρώμενα.

-πολιτισμός είναι το σύνολο των αξιών που πραγματοποιούν οι άνθρωποι στην ιστορική τους πορεία και τυγχάνουν καθολικής αναγνώρισης και αποδοχής, είναι το κοινό κτήμα που πραγματοποιούν και το οποίο μεταβιβάζουν στις επόμενες γενιές. Είναι ο τρόπος ζωής, τρόπος που διαμορφώνεται από την ιεράρχηση των αναγκών.

-πολιτισμική κληρονομιά: το σύνολο τη πολιτισμικής δημιουργίας που αφήνει κάθε γενιά στην επόμενη.

-πολιτισμική πολυμορφία: οι διάφορες μορφές πολιτισμού που δημιουργούν οι διάφοροι λαοί ή ομάδες.

-πολυφαρμακία: η κατανάλωση πολλών, συνήθως όχι απαραίτητων, φαρμάκων, με αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία.

-Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.): είναι συμβάσεις, κατά κανόνα μακροχρόνιες, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός δημόσιου και ενός ιδιωτικού φορέα με σκοπό την εκτέλεση έργων ή/και την παροχή υπηρεσιών.

-συναλλαγματική: έγγραφο, το οποίο για να είναι έγκυρο πρέπει υποχρεωτικά από τον νόμο να έχει ορισμένα στοιχεία (εντολή πληρωμής, όνομα πληρωτή, χρόνο λήξης, υπογραφή κτλ.).

-Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας: υπηρεσία του Υπουργείου Εργασίας, που ασχολείται με τον έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας για την

ασφάλεια και υγιεινή στον χώρο εργασίας.

-τιμή ισορροπίας: καλείται η τιμή, στην οποία η ζητούμενη ποσότητα ισούται με την προσφερόμενη ποσότητα και η αγορά βρίσκεται σε ισορροπία, και δεν υπάρχουν οικονομικές δυνάμεις (νοικοκυριά και επιχειρήσεις), που να τείνουν να την μεταβάλλουν.

-χρήμα: ο,τιδήποτε γίνεται αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής αγαθών και μέσο μέτρησης της ανταλλακτικής αξίας των άλλων αγαθών.

- χρηματιστήριο: η «αγορά» (αγορά και πώληση) μετοχών και ομολόγων (δανειακοί τίτλοι δημοσίου και μεγάλων επιχειρήσεων).

-ψηφιακός πολίτης: στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας, της ψηφιακής εποχής, ο πολίτης για να συμμετέχει ελεύθερα και υ-

πεύθυνα χρειάζεται να έχει και γνώση και ικανότητα διαχείρισης της πληροφορίας, να είναι ψηφιακός πολίτης.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και άλλες πηγές πληροφόρησης

α. Βιβλιογραφία

Ανδρούσου Α. - Ασκούνη Ν., (επ.), Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα, Μεταίχμιο, Αθήνα 2011.

Αντωνοπούλου-Τρεχλή Ζ., Η πολιτική φιλοσοφία της αρχαιοελληνικής τέχνης, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2001.

Αριστοτέλους, Ηθικά Νικομάχεια, εκδ. Ζαχαρόπουλος.

Αριστοτέλους, Πολιτικά, εκδ. Ζαχαρόπουλος.

Βασιλείου Θ. Α. - Σταματάκης Ν., Λεξικό Επιστημών του Ανθρώπου, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992.

Βενιζέλος Ε., Διαχρονία και συνέργεια, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999.

Βλάχος Γ., Η δημοκρατική κοινωνία και ο πολίτης στο κατώφλι του εικοστού πρώτου αιώνα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1999.

Γεωργακόπουλος Θ. κ.ά, Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, Αθήνα 1982.

Γιανναράς Χρ., Πολιτισμός, το κεντρικό πρόβλημα της πολιτικής, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 1997.

Δημαράς Κ.Θ., Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1975.

Καράγεωργας Δ., Παραδόσεις δημόσιας οικονομικής, τ. Α,Β,Γ, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Καραποστόλης Β., Συμβίωση και επικοινωνία στην Ελλάδα, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1987.

Καργάκος Σ., Για μια δημοκρατία ευθύνης, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2001.

Καστοριάδης Κ., Η αρχαία Ελληνική δημοκρατία και η σημασία της για μας σήμερα, εκδ. Ύψιλον, Αθήνα 1999.

Καστοριάδης Κ., Η Ελληνική ιδιαιτερότητα, τ. Α,Β,Γ, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2011.

Κοντογιώργης Γ., Πολίτης και πολιτική, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2003.

Λιανός Θ., Κοινωνική δικαιοσύνη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000.

Λιανός Θ.-Χρήστου Γ., Πολιτική οικονομία, εκδ. ΟΕΔΒ, Αθήνα 1995.

Μπεκ Ούρλιχ, Τι είναι παγκοσμιοποίηση, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000.

Μπίκος Ν., Το βιβλίο ως διδακτικό μέσο και οι κυρίαρχοι τρόποι ανάγνωσης, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2012.

Παπανούτσος Ε., Η παιδεία, το μεγάλο μας πρόβλημα, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1976.

Πατσός Χ., Η ανάδυση του κοινωνικού και θρησκευτικού υποκειμένου, εκδόσεις Proforma, Αθήνα 2007.

Πλάτωνος, Νόμοι, εκδ. Ζαχαρόπουλος.

Πλάτωνος, Πολιτεία, εκδ. Ζαχαρόπουλος.

Τσαούσης Δ., Η κοινωνία του ανθρώπου, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1989.

Ψυρούκης Ν., Ιστορικός χώρος και Ελλάδα, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1983.

Braudel F., Υλικός πολιτισμός, οικονομία και καπιταλισμός, εκδ. Μορφωτικό Ινστιτούτο Αγροτικής Τράπεζας, Αθήνα 1995.

Dahl R., Σύγχρονη πολιτική ανάλυση, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1979.

Duverger M., Εισαγωγή στην πολιτική, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1985.

Gellner E., Έθνη και εθνικισμός, εκδ.

Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1992.

Giddens A., Κοινωνιολογία, εκδ.

Gutenberg, Αθήνα 2002.

Heilbroner R. – Thurow L., Για την κατανόηση της μικρο-οικονομικής και μακρο-οικονομικής, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Kennedy P., Προετοιμασία για τον 21ον αιώνα, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 1994.

Sabine G., Ιστορία των πολιτικών θεωριών, εκδ. Ατλαντίς, Αθήνα.

Schwartzzenberg R., Πολιτική κοινωνιολογία, Τόμος I και II, εκδ. Παρατηρητής Θεσσαλονίκη 1984.

β. Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

Πολλές ηλεκτρονικές διευθύνσεις υπάρχουν στα παραθέματα του βιβλίου.

Περιεχόμενα 6ου τόμου

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ - ώρες: 6	5
10.1 Το επιχειρείν: ο επιχειρηματίας και η επιχείρηση.....	9
10.2 Η παραγωγή προϊόντων	22
10.2.1 Ανταγωνιστικότητα προϊόντων	22
10.2.2 Εξωστρέφεια των επιχειρήσεων	28
10.3 Η καινοτομία.....	35
10.4 Κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων	48
10.5 Διάκριση των επιχειρήσεων	62
10.5.1 Η νομική μορφή των επιχειρήσεων	62
10.5.2 Οι επιχειρήσεις κατά τομέα και κλάδο παραγωγής	72
10.6 Κοινωνικές και μεικτές επιχειρήσεις.....	74

ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ -	
ώρες: 5	93
11.1 Από τον αντιπραγματισμό	
στην οικονομία του χρήματος.....	102
11.2 Το χρήμα	106
11.2.1 Ιδιότητες και λειτουργίες του	
χρήματος.....	106
11.2.2 Σύγχρονες μορφές χρήματος	
.....	111
11.3 Οι Τράπεζες	117
11.3.1 Εμπορικές Τράπεζες,	
Κεντρική Τράπεζα	117
11.3.2 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική	
Τράπεζα	123
11.4 Αποταμίευση – Καταθέσεις –	
Δανεισμός	129
11.5 Το Χρηματιστήριο – Η	
Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	139

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το Ι-ΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή ο-
ποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δι-
καιώματα (copyright), ή η χρήση
του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς
τη γραπτή άδεια του Υπουργείου
Παιδείας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ -
ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.**